

A kiadvány 2020. 06. 08-tól 2025. 08. 31-ig tankönyvi engedélyt kapott a TKV/3152-6/2020. számú határozattal.

A tankönyv megfelel a Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról megnevezésű jogszabály alapján készült Kerettanterv az általános iskola 5–8. évfolyama számára megnevezésű kerettanterv magyar nyelv és irodalom tantárgy előírásainak.

A tankönyvvé nyilvánítási eljárásban kirendelt szakértő: Nádasi Ildikó

Tananyagfejlesztő: Radócné Bálint Ildikó
Kerettantervi szakértő, lektor: dr. Kiss Gabriella
Fedélterv: Slezák Ilona
Látvány- és tipográfiai terv: Vámos Norbert, Névery Tibor
Illusztráció: Cynomys Grafikai Stúdió
Képek: © Shutterstock, © FORTEPAN, © Nemzeti Filmintézet – Filmarchívum
Fedéllusztráció: Cynomys Grafikai Stúdió

Szerkesztették az Oktatási Hivatal Tankönyvfejlesztési Osztályának munkatársai.

A tankönyv szerkesztői ezúton is köszönetet mondanak azoknak az íróknak, költőknek, képzőművészeknek, akiknek alkotásai tankönyveinket gazdagítják.

© Oktatási Hivatal, 2020

ISBN 978-615-81552-9-8

Oktatási Hivatal
1055 Budapest, Szalay utca 10–14.
Telefon: (+36-1) 374-2100
E-mail: tankonyv@oh.gov.hu

A kiadásért felel: Brassói Sándor mb. elnök
Raktári szám: OH-MIRO5TB
Tankönyvkiadási osztályvezető: Horváth Zoltán Ákos
Műszaki szerkesztő: Széll Ildikó
Nyomdai előkészítés: WOW Stúdió (Névery Tibor)
Terjedelem: 20,02 (A/5) ív, tömeg: 410 gramm
1. kiadás, 2022

A könyvben felhasználtuk az *Irodalom 5. tankönyv az 5. évfolyam számára*. (Szerzők: Radócné Bálint Ildikó – Virág Gyuláné, raktári szám: AP-050513), valamint az *Irodalom 6. tankönyv a 6. évfolyam számára* (Szerzők: Radócné Bálint Ildikó – Virág Gyuláné, raktári szám: AP-060514) című műveket.

Ez a tankönyv a Széchenyi 2020 Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program EFOP-3.2.2-VEKOP-15-2016-00001 számú, „A köznevelés tartalmi szabályozóinak megfelelő tankönyvek, taneszközök fejlesztése és digitális tartalomfejlesztés” című projektje keretében készült. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Gyártás: Könyvtárellátó Nonprofit Kft.

Nyomta és kötötte:
Felelős vezető:
A nyomdai megrendelés törzsszáma:

Kedves 5. osztályos tanuló!

Az irodalom számodra új tantárgy, bár az olvasásórákon már sok mesével, elbeszéléssel és verssel ismerkedtél meg. Az ötödik osztályban bővítheted korábbi ismereteidet, hiszen részletesebben tanulsz majd a műfajokról, a költői nyelv eszközeiről is.

Ebben a tanévben sok érdekes és izgalmas olvasnivaló vár rád. Megismerkedhetsz Petőfi Sándor felejthetetlen alkotásával, a *János vitézzel* is. A mítoszokat, a bibliai történeteket és *A Pál utcai fiúkat* a legtöbb gyerek szívesen olvassa. Bízunk benne, hogy te is közéjük fogsz tartozni. Reméljük, hogy az olvasott művek szereplőit megszereted, és kíváncsi leszel a sorsukra, hisz az irodalom mindig újabb és újabb fordulatokat tartogat számodra.

A tanulásban nagy segítségedre lesz a tankönyved. Minden fejezet elején egy bevezetőt találsz, amelyből megtudhatod, miről fogsz tanulni a következő órákon. A fejezeteket pedig összefoglalás zárja, amely megkönnyíti az ismétlést, a tanultak rendszerezését. A *Kuckóban* kiegészítő anyagokat (ismereteket és műveket) ajánlunk neked. A művekhez kapcsolódva a rózsaszínű háttérben olyan szövegeket találsz, amelyeket olvasmánynak szántunk, és szeretnénk, ha azok újabb kutatómunkára ösztönöznének téged.

Sok kérdés és feladat segíti a művek feldolgozását, melyeket két nagy csoportba soroltunk. A kék alapon lévő *Feladatok, kérdések* főleg az olvasott szövegek cselekményére, szereplőire és idejére kérdeznek rá. A sárga színű *Kapcsolódó* feladatai pedig szómagyarázatra biztatnak, de kutató, játékos feladatokat is találsz itt. Sokszor leszünk kíváncsiak a véleményedre, például arra, hogy te miként döntenél abban a helyzetben, amely a szereplőt is próbára tette.

A feladatok előtt jeleket találsz, ezek alapján dolgozhatsz önállóan vagy

●● páros munkában, illetve

●●● csoportmunkában.

A -et látva a füzetben dolgozz!

Keress a könyvtárban és az interneten olyan szótárakat, kézikönyveket, gyűjteményeket, amelyek segítségedre lesznek ennek a varázslatos világnak a megértésében! Ezekből gyűjtöttünk össze néhányat a következő oldalon.

Bízunk benne, hogy a tankönyv hasznos útikalauzod lesz irodalmi barangolásaid során. Jó munkát, kitartó türelmet, az olvasáshoz sok örömet kívánunk!

A tankönyv készítői

Ajánlott kézikönyvek és más hasznos olvasnivalók

Magyar értelmező kéziszótár (főszerk. Pusztai Ferenc, Akadémiai Kiadó, 2014)

Magyar néprajzi lexikon (szerk. Ortutay Gyula, Akadémiai Kiadó, 1977–1982)

Bakos Ferenc: *Idegen szavak és kifejezések szótára* (Akadémiai Kiadó, 2007)

Gecse Gusztáv: *Bibliai történetek* (Kossuth Könyvkiadó, 1981)

Illyés Gyula: *Hetvenhét magyar népmese* (Móra Könyvkiadó, 2019)

Kálmán Béla: *A nevek világa* (Sprinter – Sunbooks, 2003)

László Gyula: *50 rajz a honfoglalókról* (Kairosz Könyvkiadó, 2019)

Lengyel Dénes: *Régi magyar mondák* (Móra Könyvkiadó, 1985)

O. Nagy Gábor: *Magyar szólások és közmondások* (Akkord Kiadó, 2019)

O. Nagy Gábor – Ruzsiczky Éva: *Magyar szinonimaszótár* (Akadémiai Kiadó, 2007)

Tótfalusi István: *Ki kicsoda az antik mítoszokban* (Móra Könyvkiadó, 1993)

Trencsényi-Waldapfel Imre: *Görög regék és mondák* (Móra Könyvkiadó, 2003)

A könyvek varázsa

Mint a csillagokat a távcsövek,
úgy húztam körém, s egyre közelebb,
könyveken át a Világ Tényeit:
éj-nap olvastam. Mindent! Hajnalig,
kis lámpa mellett, s függönyözve
a konyhánk ajtaját. Boldogság, soha-
nem-álmodott, töltött be: Nemcsak én
vagyok (ha vagyok) bolond! Mint a fény
mihelyt szabad, oly határtalanul
tágult a lelkem, nőtt, már messze túl
kíváncsiságban s reményeiben
iskolán s minden hasznon: Végtelen
nyílt elem, hisz most eszközt, szárnyakat
kaptam, repülni, s törni záratokat:
az Irodalmat: születő, arany
lángok zsúfoltak, gyermekmód ugyan,
de úgy, ahogy az első távcsövek
tömték új csillagokkal az eget.

(Szabó Lőrinc: Olvasás)

Az **olvasás** sok ember számára **szellemi élményt**, kimeríthetetlen **örömforrást jelent**. Az olvasni szerető embereket meghitt viszony, igazi barátság fűzi a könyvekhez. Számukra **a könyv érték**: igazi kincs, az a szellemi táplálék, ami nélkül éppúgy nem létezhetnek, mint ahogy a testet tápláló élelem nélkül sem.

A bevezető fejezet két alkotása – Móra Ferenc és Michael Ende¹ írása – olyan helyzeteket mutat be, ahol a szereplőket meghitt kapcsolat fűzi a könyvekhez. Életük meghatározó részévé válik az olvasás, és el sem tudják képzelni a mindennapjaikat könyvek nélkül.

Bízunk benne, hogy te is közéjük tartozol, és te is magadénak érzed Fekete István² *A könyv* című írásának idézett gondolait: „Szeretem a könyvet, és hiszek benne. Sokszor tudom, hogy nem igaz, de ezt mondani mégse merem, mert az a másik, aki írta, álmában vagy ébren úgy is láthatta, ahogy leírta. Szeretem a könyvet, és úgy nézek rá mindig, mint a csodára. Mint elmúlt vagy élő lelkek néma- vagy hangosfilmjére, titkos jelekbe zárt örömeire vagy fájdalmára.”

Ezeknek a csodáknak a megismerésére és megszeretésére hívunk téged is – nemcsak a fejezetben szereplő két mű, hanem irodalomkönyvünk minden egyes alkotásának az elolvasása során.

Kuckó – Olvassunk együtt! – Móra Ferenc: *A századik könyv*

Mikor kisdéák³ koromban az első bizonyítványt hazavittem, az édesapám örömében olyan barackot nyomott a fejemre, hogy csak úgy ropogott.

– Ember vagy a talpadon – mondta hozzá –, most már megérdemled, hogy megmutassam a könyvtáramat.

Azzal megfogta a kezemet és bevezetett a tisztaszobába.⁴ Jártam már én ott máskor is, de sose láttam a könyvtárt. Most is hiába nézelődtem utána, híre sem volt ott egy könyvespolcnak.

– Szegény szántóvetőnek gerendán a könyvtára – okosított fel édesapám, a székre állva leszedegette a könyveket a mestergerendáról.⁵

Volt ott könyv jó nyalábbal,⁶ ócskább, újabb, vékonyabb, vastagabb, cifrább, szegényesebb.

– Válassz egyet magadnak – biztatott édesapám –, de csak okosan avval a kis ésszel.

Biz én nem okosan választottam. Azt kaptam föl, amelyiknek legszebb volt a táblája. Csupa virág, meg pillangó. Valami virágkereskedésnek az árjegyzéke volt.

– No, ezt szépen kiválasztottad – nevetett édesapám. – Meglátom, mire mégy vele.

Megbirkóztam én azzal is, ha egy hónapig tartott is. De akkorra olyan virágtudós lettem, hogy apámuram elbámult bele.

¹ Michael Ende [mihael ende]: a szögletes zárójelben az idegen szavak kiejtését közöljük

² Fekete István életútjával és munkásságával majd *A koppányi aga testamentuma* című műve során fogsz megismerkedni

³ kisdéák (diák): első osztályos tanuló

⁴ tisztaszoba: a falusi háznak csak vendégfogadásra használt szobája

⁵ mestergerenda: a főfalakra támaszkodó nagy, erős fagerenda, amely a földemet (vízszintes teherhordó szerkezet) tartja

⁶ nyaláb: valamiből (két karral) egybefogható nagyobb csomó

– Ezt már szeretem – veregette meg a vállamat. – Jóra való méhecske a gyim-gyomban is megtalálja a mézet. Hanem most majd én választok neked könyvet, olyant, amelyik csupa lépes méz lesz.

Verses könyv volt az, tele nekem való versekkel, harmatosokkal, mint a hajnalka virág, csengő-bongókkal, mint a reggeli harangszó. Estélig átsuhantam fölöttük, mint a fecske a víz fölött.

Hanem édesapám nem dicsért meg a nagy sietségért. Inkább megcsóválta a fejét.

– Nem jól van ez így, fiamuram. Nem fecskemódra kell átsurranni a könyvön. Meg is kell abban merülni.

Addig olvastam aztán a verses könyvem, hogy utoljára kívülről tudtam az egészet. Nem is tudott az iskolában senki annyi verset, mint én. Kaptam is a második esztendő végén annyi jutalomkönyvet, hogy alig bírtam haza.

– Az én könyvtáram még egészen elszégyelli magát a tied mellett – mosolygott az apám.
– Mit szólnál hozzá, ha azt is neked adnám?

Nem tudtam én semmit sem szólni az örömtől, csak kapkodtam hol az egyik könyvhöz, hol a másikhoz. S addig nem volt nyugtom, míg az édesanyám a régi fazekas polcot nekem nem adta könyvtárnak. Akkor aztán nem cseréltem volna a szolgabíróval¹ se. Beraktam a könyveimet szép sorjába, ragasztottam rájuk számot is, s azt pingáltam a polc fölé piros plajbással:² az én könyvtáram.

Attól fogva az egész iskola csudájára járt a könyvtáramnak, kölcsön is kéregettek belőle, s nemsokára mindenki több hasznát vette, mint a könyvtáros úr. Én már akkor nem győztem olvasni, csak úgy feléből-harmadából lapoztam át a könyveimet. Minden eszem-kedvem azon volt, hogy minél több legyen a könyvem.

Mire nagyobbacska deák lettem, tetejétől aljáig megtelt a fazekas polc, de biz én minden tizedik könyvemről se tudtam volna megmondani, mi van benne. Volt olyan is, amit ki se nyitottam még, de a címét sorban el tudtam fújni valamennyinek.

Egyszer, ahogy a könyveimet porolgotam, odajön hozzám az édesapám, és azt kérdezi: hány könyvem van már?

– Egy híján száz – feleltem büszkén.

– No, ehol a századik – húzott elő a hóna alól édesapám egy takaros kis könyvet. – Éppen most hozta haza a könyvkötő.

Fekete bőrkötésű, aranymetszésű könyvecske volt, szemüveges bagoly volt rányomva a táblájára, a bagoly papírtekerccset tartott a csőre közt, s arra volt írva a könyv címe: „Okos könyv.”

– Ez lesz a legszebb könyvem – tettem volna be a helyére a könyvet, de apám megfogta a kezemet.

– Szeretném, ha el is olvasnád. Én írtam, ami benne van, te majd folytathatod.

¹ szolgabíró: a megye választott bírása

² plajbász: ceruza

– Apám írta? – nyitottam föl megzavarodva a könyvet.
Üres volt az egész, mint valami notesz. Csak az első lapjára volt ráírva az édesapám szép, öreges betűivel ez az egy sor: „*Sose kívánj több földet, mint amennyit meg bírsz szántani!*”
Azóta sohase tettem be a könyvtáramba könyvet olvasatlan. Az Okos könyvbe azonban jegyeztem már egyet-mást magam is azóta, de az édesapáménál okosabb tanácsot egyet se.

Feladatok, kérdések

1. Mivel érdemelte ki a kisfiú, hogy megismerhette édesapja könyvtárát? Olvasd fel az ide vonatkozó szövegrészt!
- ✿ 2. A kisdiák elsőnek azt a könyvet választotta, amelyiknek a „*legszebb volt a táblája. Csupa virág, meg pillangó*”.
 - a) Beszéljétek meg, milyen „haszonnal” járt a gyerek számára a szép könyv elolvasása!
 - b) *A külsőségek megtéveszthetik az embert*. Érveljétek az állítás mellett vagy épp ellene! (Említsetek saját tapasztalatokat és példákat is!)
3. Idézz a szövegből, mit tanácsolt az édesapa a második könyvvvel kapcsolatban! Mi lett ennek a választásnak az eredménye?
4. *Virágkereskedés árjegyzéke, verses könyv* – és következtek sorra az újabb és újabb könyvek. Meséld el, milyen következményekkel járt a könyvgyűjtés és a könyvkölcsönzés!
- ✿ 5. Beszéljétek meg, hogyan irányította megfelelő útra a gyermekét az édesapa! Milyen szerepe volt ebben a századi könyvnek?
6. Olvasd fel a szövegből azt a két mondatot, amelyik a felületes, illetve amelyik az alapos és elmélyült olvasásra vonatkozik!
7. A két szereplő között harmonikus apa-fiú viszonyt ismerhettünk meg. Igazold ezt a megállapítást a szöveg alapján!

Kapcsolódó

1. Móra Ferenc írásának a története a száz évvel ezelőtti időkbe vezet vissza. Sok szó és kifejezés már magyarázatra szorul a szövegből. Mondd a mai szóhasználat szerint: „*könyv jó nyalábbal*”, „*cifrább, szegényesebb*”; „*legszebb volt a táblája*”! Folytasd a régies szavak felsorolását és a magyarázatuk megadását!
- ✿ 2. Beszélgetsetek a nyári olvasmányélményeitekről! Idézzétek fel a számotokra legkedvesebb műveket! Indokoljátok meg, miért az a könyv tetszett nektek a legjobban!
- 📖 3. Készítsd el az *Okos könyv* borítóját! Olvasd fel előtte a szövegből azt a mondatot, amelyikhez hűnek kell lennie a rajzodnak!

MÓRA FERENC (1879–1934)

A budapesti egyetemen tanári diplomát szerzett, de pedagógusként csak rövid ideig dolgozott. Az írás vonzotta, ezért a *Szegedi Naplónál* helyezkedett el újságíróként, közben sorra jelentek meg a versei és elbeszélő művei is.

Közel egy évtizedig könyvtárosként dolgozott, majd 1917-től a szegedi múzeum igazgatója lett. Régészként értékes feltárásokkal és leletekkel gazdagította a múzeumot.

Regényei közül: *Rab ember fiaj*, *Csilicsali Csalavári Csalavér*, *Kincske-reső kisködmön*, *Az aranykoporsó*.

Családunk minden tagjának, a legöregebbtől a legifjabbig ugyanaz a kis gyengéje van: nevezetesen az olvasás. Aligha lehet bármelyikünket is rávenni arra, hogy könyvét akármi-lyen okból egy pillanatra is félretegye, hogy valami más fontos vagy halaszthatatlan dolgot elintézzon. [...] Igazán jól lehet úgy csinálni az egyik dolgot, hogy közben a másikat sem hagyjuk abba, nem igaz? Bevallom, hogy ezáltal hébe-hóba egy-két apróbb baleset is előfor-
dul – de mit számít az? [...]

Anyá, mondjuk, a konyhában áll és az ebédet főzi. Szerencsére elfelejtette a fazék alatt fel-csavarni a gázlángot, különben az étel valószínűleg már egy icipicit feketés lenne. Kezében ugyanis könyvet tart, melyet olvas. Másik kezében főzőkanál, mellyel egyre csak kavargat. Azaz szigorúan véve tulajdonképpen nem is igazi főzőkanálról van szó, inkább egy lázmé-rőről. Kis idő múltán a füléhez tartja, és fejcsóválva mondja: – Már megint egy órát késik. Így persze sosem készülök el időre. [...]

A kisöcskös (tízéves) úton van, mondjuk, az iskola felé. Természetesen az ő kezében is könyv van és olvas, hiszen mi mást tehetne a hosszú villamosút alatt? A villamos zötyög és csörömpöl, fel és alá utazik, és mégsem mozdul egy tapodtat sem. Azaz, szigorúan véve tulajdonképpen nem egészen igazi villamos ez, hanem a házunk liftje, amelyből öcsi elfe-lejtett kiszállni. Amikor néhány óra múlva még mindig nem érkezett meg az iskola előtti megállóba, gondterhelten mormogja: – Majd megint nem fogja elhinni a tanító bácsi, hogy nem az én hibámból kések el mindig. [...]

Cicánknak, mint a legtöbb cicának, az a feladata, hogy egeret fogjon. Hivatása a minde-ne, ezért ül oly gyakran órákon át, mondjuk, egy egérlyuk előtt a szoba bal hátsó sarkában, a ruhásszekrény mellett. Magától értetődően neki is egy kis könyv van a mancsai között, hiszen mi jobbat tehetne a lesben várás hosszú ideje alatt, mint hogy olvas. (És aki elhiszi, hogy egy cica olvasni tud, azon se csodálkozzék, hogy beszél is.) Ő tehát, mint mondtuk, az egérlyuk előtt ül. Azaz, szigorúan véve tulajdonképpen nem is egészen igazi egérlyukról van szó. Mialatt olvasott ugyanis, az egerek egyszerűen megfordították, és egy picit odébb tolták, és most a konnektor előtt ül. Kicsivel később belekap a karmaival, és a szikrák a far-kán ütköznek ki. – Miau! – nyávog ijedten. – Ez a könyv valóban csupa feszültség! [...]

Az egyetlen, aki nem olvas a családban, az a könyvmoly, amely, mondjuk, éppen a nagy Révai lexikon nyolcadik kötetében lakik. Nem, ő nem olvas. A könyveket kizárólag az ehetőség szemszögéből nézi. Ennél fogva a „jó” és a „rossz” ízeletről alkotott ítélete csak igen

csökkent értékű, és mi, többiek nem is tekintjük őt teljes értékű családtagnak. No, most tán megkérdezi valaki, miféle rokoni kapcsolatban állok is én magam a család többi tagjával. Meg kell vallanom, hogy ezzel nem vagyok egészen tisztában. Vagyis, szigorúan véve egyáltalán nem ismerem ezt a népséget, és magunk közt szólva, alig hiszem, hogy ilyenek léteznek. Lehetséges, hogy az egész história, amit most elmeséltem, azért lett ilyen, amilyen, mert írás közben egyúttal egy könyv fekszik előttem, amelyet olvasok.

S most legfeljebb azt tanácsolhatom nektek, hogy tegyétek ugyanezt. Vagyis, szigorúan véve már ezt is tesztitek, hiszen másképp mindezt itt nem is olvastátok volna. Tehát, maradjatok nyugton, és hagyjatok engem is tovább olvasni!

(Fordította: Hárs Ernő)

Feladatok, kérdések

1. Keresd meg, hol és hányszor fordul elő a „szigorúan véve” kifejezés a történetben!
 - a) Magyarázd meg a szöveg alapján a jelentését!
 - b) Fogalmazd meg, mit fejez ki a cím! (Segít az értelmezésben, ha az interneten vagy a könyvtárban megkeresed, melyik kötet legelején található a szöveg.)
2. Foglald táblázatba, kik a történet szereplői, és milyen balesetek érik őket! Ne feledd el a *láz mérő*, a *lift* és a *gázláng* stb. szavakról sem!
3. Az elbeszélő utal a történet keletkezésére a körülményeire is: „*az egész história, amit most elmeséltem, azért lett ilyen, amilyen, mert írás közben egyúttal egy könyv fekszik előttem, amelyet olvasok*”.
 - a) Említs olyan elemeket a történetből, amelyek meseszerűnek tűnnek!
 - b) Hozz példákat olyan eseményekre, amelyek nagyon is valóságosak!
 - c) Magyarázd meg az elbeszélő szavai alapján, mi okozza a meseszerű és a valóságos elemek együttes jelenlétét!

Kapcsolódó

1. Alsó tagozatos korotokban megtapasztalhattátok már, hogy olvasóként ne csak a szövegek elsődleges, szó szerinti jelentésére figyeljete, hanem igyekezzetek megfejteni az „üzenetüket” is. Keressétek meg az interneten, kiktől származnak a következő idézetek! Fogalmazzatok meg saját szavaitokkal, mit üzennek nektek ezek a gondolatok!
 - a) „...csak akkor kapsz a könyvektől valamit, ha tudsz is adni olvasmányaidnak valamit.”
 - b) „Az olvasmány csak az a fejünknek, ami az étel a szánkknak. [...] Amely napon nem olvasol, vesztesz.”
 - c) „A könyvet mindig ketten alkotják: az író, aki írta, s az olvasó, aki olvassa.”
 - d) „Az az ember, aki nem olvas könyvet, semmiben sem különbözik attól az embertől, aki nem tud olvasni.”

MICHAEL ENDE (1929–1995)

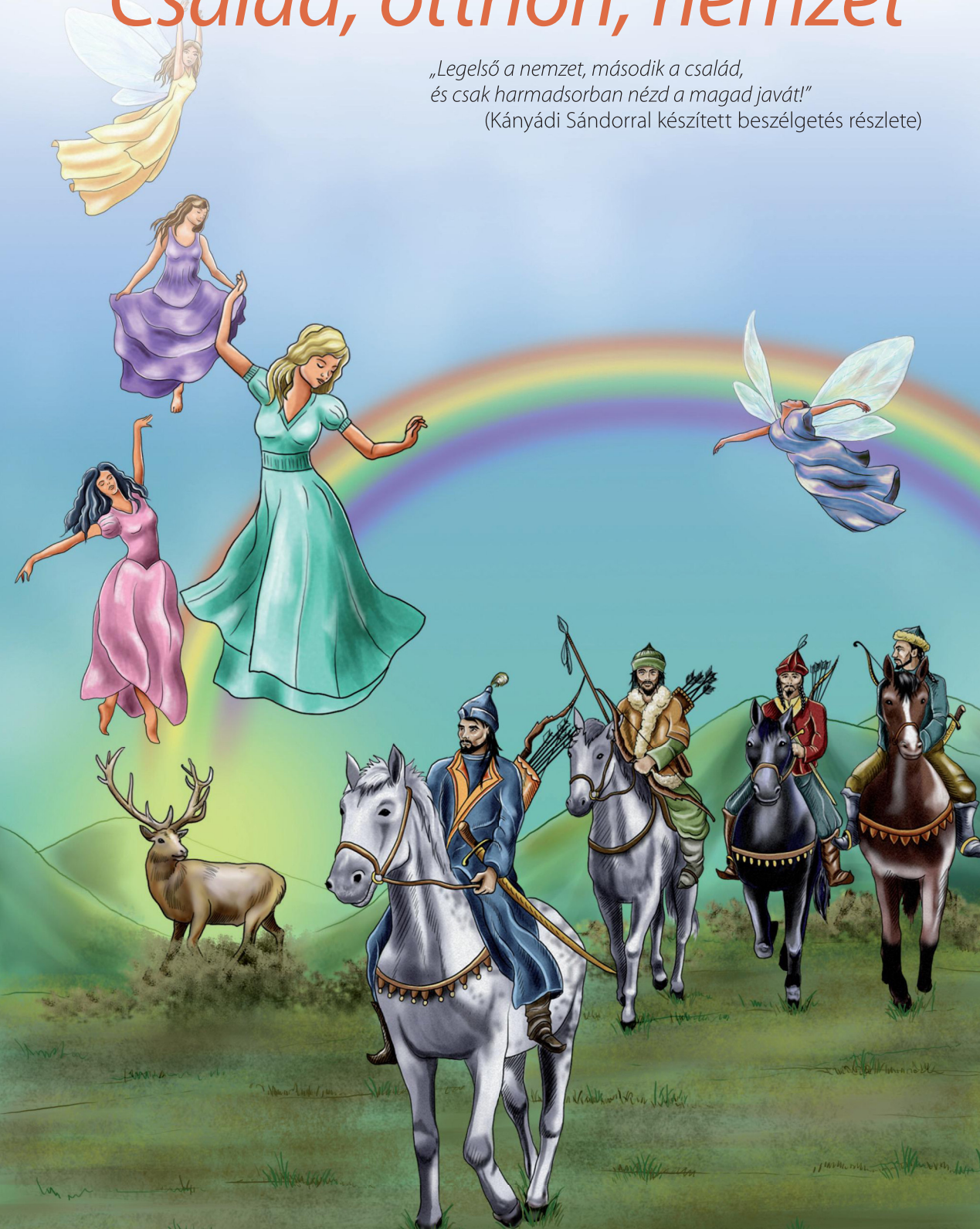
Német író, népszerűségét gyermekkönyveinek köszönheti. Színiiskolát végzett, majd színházi író és filmkritikus lett. 1979-ben keletkezett leghíresebb műve, *A Végtelen Történet*, melyet később meg is filmesítettek.

Ismertebb írásai: *Gombos Jim és a Rettegett 13*, *Momo*, *Varázslóiskola és más történetek*.

Család, otthon, nemzet

„Legelső a nemzet, második a család,
és csak harmadsorban nézd a magad javát!”

(Kányádi Sándorral készített beszélgetés részlete)

Család, otthon, nemzet – a versekben, lírai alkotásokban

Életünk során sokféle kapcsolatot teremtünk, számtalan kötődést alakítunk ki a környezetünkben élőkkel. **A legfontosabb kötelékek egész életünkben a családunkhoz fűznek bennünket:** oda, ahová születünk, illetve amelyet később mi magunk alapítunk.

A család fogalmát a *Magyar értelmező kéziszótár* így határozza meg: „A szülők, a gyermekek és a közelebbi hozzátartozók közössége. [...] A közeli rokonok összessége”.

Országunként, korunként és kultúránként – de sokszor emberenként is – változik, hogy kinek mit jelent a család. Az előbbi meghatározásból is látjuk, hogy a szülők, a gyerekek és a nagyszülők alkotják a szűkebb családot. A rokonok kifejezést is nap mint nap használjuk: közéjük tartoznak a nagybácsik, a nagynénik és az unokatestvérek is. Őket vérségi kapcsolat fűzi egymáshoz, együtt alkotják a nagyobb családot.

A **család** és az **otthon** szavak szorosan összetartoznak. Nem véletlen, hogy az *otthon* szóhoz a „Családias környezet” meghatározást találjuk a szótárban, az *otthonosra* pedig a „Barátságos, meghitt környezetet nyújtó” helyet.

A családi és a nagyobb közösségek közös gondolkodása és együttműködése tesz képessé minket arra, hogy közös céljainkat megvalósítsuk.

A nagyobb közösség, a **nemzet a történelem során kialakult tartós emberi közösség**. Az évek során sokszor hallottad már a nemzet, a magyar nemzet kifejezéseket is. Tanultál már a honfoglalásról, sok ismereted van történelmünk jelentős eseményeiről és alakjairól is. Arról is hallottál már, milyen nagy áldozatot hoztak őseink azért, hogy a magyar nemzet függetlenségét megvédjék. De vajon mi tesz egy embercsoportot nemzetté, majd mi tartja össze azt a nemzetet? Nagyon sok tényező, így **a közös terület, a közös nyelv és a kultúrában megmutatkozó sajátosságok** is meghatározó szerepet játszanak ebben.

Sok költő és író is megvallotta már gondolatait a családdal, az attól elválaszthatatlan otthonnal, valamint a nagyobb közösséggel, a nemzettel kapcsolatban. Tamási Áron¹ író egyik regényében a „Mi célra vagyunk a világon?” kérdésre a következő választ adta: „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne”.

De vajon hol találhatja meg az ember az otthonát? Bizonyára ott, ahol a családja, a szerettei is élnek, és ahová jó hazamenni, ahol jó megpihenni. Épp úgy, ahogy Wass Albert² vallja egyik írásában: „Otthon az, ahova hazatérsz. Ahol valaki vár este. Ahol ismered a fal kopásait, a szőnyeg foltjait, a bútorok apró nyikorgásait. Ahol úgy fekszel le az ágyba, hogy nem csak alszol, hanem pihensz. Nem csak pihensz, hanem kipihened magad. Kipihened az életet, az embereket, mindent. Ahol otthon vagy, az az otthon”.

¹ Tamási Áron (1897–1966): erdélyi magyar író

² Wass Albert (1908–1998): erdélyi magyar író, költő

A következő órákon olyan verses és prózai alkotásokkal ismerkedsz meg, amelyek a családról, az otthonról és a nemzetről szólnak. A fejezeten belül három részt állítottunk össze, amelyek között **témájukban**¹ nincsenek éles határvonalak, hisz a három szó: a **család**, az **otthon** és a **nemzet** elválaszthatatlanok egymástól. Az alfejezeteknek az alábbi címeket adtuk:

Család, otthon, nemzet –

- **a versekben, lírai alkotásokban;**
- **a mesék, a mondák és a mítoszok világában;**
- **a bibliai történetekben.**

Először versekkel ismerkedhetsz meg. Kedvelt téma az irodalomban a szülő és a gyermek kapcsolatának ábrázolása. Erről már olvashattál alsó tagozatos korodban József Attila *Mama* című versében is. Az első részfejezetben is ezt ígéri Weöres Sándor, Kányádi Sándor és Petőfi Sándor versei. Sok műnek már a címe is jelzi a családdal összefüggő témáját. Ilyen vers Arany János *Családi kör* című költeménye is, amelyben egy szegény sorsú, mégis boldog család tagjaival ismerkedhetsz meg.

Mindezek előtt idézzük fel néhány szempont alapján, mit tanultunk az elmúlt években az irodalmi alkotásokról!

Eredet szerint lehet:

Népköltészeti alkotás	Műköltészeti alkotás
• közösségi alkotás • szájhagyomány útján terjed • szövege változik	• szerzője ismert • olvasásra szánt, nyomtatott formájú • szövege állandó

Formája szerint lehet:

Vers	Próza
• kötött ritmusú • verssorokra, versszakokra tagolódik • gyakran rímel	• kötetlen ritmusú • bekezdésekre, fejezetekre tagolódik • írásképe folyamatos

A vers és a próza jellemzőiről, a ritmusról és a rímről még sok ismeretet szerezhetsz a fejezetben szereplő művek megismerése során.

Feladatok, kérdések

1. a) Nevezd meg, ki a sógor, a sógornő, az ükapa és az ükanya, a szépapa és a szépanya!
- b) Tudod-e, ki neked édesanyád lánytestvérének a fia, illetve édesapádnak a húga?
2. Hány nemzedék, hány generáció él együtt a te otthonodban?
3. Kérdezd meg nagymamádat és nagypapádat is a következőkről!
 - a) Az ő gyerekkorukban egy házban éltek-e a gyerekek, a szülők és a nagyszülők?
 - b) Milyen munkamegosztás volt a családban? Milyen feladatai voltak gyerekként a nagyszüleidnek a háztartásban?
4. Értelmezzétek Kosztolányi Dezső² gondolatát: „Bizony hajoljatok meg az öregebbek előtt, / akár utcaseprők, akár miniszterek.”

¹ téma: a művek alapjául szolgáló gondolat

² Kosztolányi Dezső (1885–1936): magyar író, költő

1. Ó ha cinke volnék,
útra kelnék,
hőmpölygő sugárban
énekelnék –
minden este
morzsára, búzára
visszaszállnék
anyám ablakára.

2. Ó ha szellő volnék,
mindig fújnék,
minden bő kabátba
belebújnék –
nyári éjen,
fehér holdsütésen
elcsitulnék
jó anyám ölében.

3. Ó ha csillag volnék
kerek égen,
csorogna a földre
sárga fényem –
jaj, de onnan
vissza sose járnék,
anyám nélkül
mindig sírdogálnék.

A költemény az elvágódás és a visszatérés kettős érzését szólaltatja meg.

Az 1. és a 2. versszakban a „minden este” és a „visszaszállnék” szavak még a visszatérés lehetőségét fejezik ki. A távolság növekedésével – immár *csillagként* – az utolsó versszakban megszűnik a szeretett édesanyához való hazatérés lehetősége, így az otthon biztonságot nyújtó érzése is. A beszélő emiatti fájdalmát fejezi ki az utolsó versszakban a „jaj” indulatszó és a „sírdogálnék” ige is.

A költemény műfaja **dal**. A dal lírai műfaj, egyszerű érzelmeket, hangulatokat és gondolatokat fejez ki közvetlen formában. Jellemzője a világos szerkezet, a zeneiség, a költői kifejezőeszközök gazdag használata. (A költői kifejezőeszközökről részletesen majd a *János vitéznél* fogsz tanulni.)

Az irodalmi alkotásokat formailag két nagy csoportba osztjuk: verses és prózai szövegekre. A verses szöveg a nyelvi kifejezés egyik formája, zenei hatását a versritmus teremti meg. A versritmus létrejöhet:

1. A gondolatok és a mondatok ismétlődéséből.
2. A nagyobb nyomatékkal ejtett szótagok szabályos váltakozásából vagy a különböző időtartamú szótagok összekapcsolódásából. (Ezzel majd 6. osztályban ismerkedsz meg.)
3. Fontos ritmusképző elem a rím is.

A versek ritmusa tehát kötött, mert szabályszerű változások hozzák létre. (Lásd majd a fejezet műveiben is.)

¹ A mű a *Rongyszőnyeg* versciklus cím nélküli, számozott, 19. verseként jelent meg először nyomtatásban. Ezt a változatot eredeti formájában, a vers első sorával nevezzük meg

Feladatok, kérdések

1. Kire vagy mire jellemző?
- a) Másold le a szavakat a minta alapján egymás mellé: *cinke, szellő, csillag!*
- cinke

szellő

csillag
- b) Írd a szavak alá, melyik kifejezés, szókapcsolat jellemző rájuk: *útra kelnék, sírdogálnék, fújnék, visszaszállnék, elcsitulnék, vissza sose járnék!*
- c) Egészítsd ki szóban a leírtakat a vers alapján!
2. Válaszd ki a felsoroltak közül, mit fejez ki a versszakok elején az „Ó” indulatszó!
- a) A fájdalmat érzékelteti.
- b) A vágyódást fejezi ki.
- c) A csodálkozást mutatja.
3. a) Gyűjtsd ki a versből az igéket! Milyen személyben, számban és módban állnak?
- b) Vesd össze megállapításodat a 2. feladatra adott választoddal! Mit tapasztaltál?
4. Készítsetek gondolattérképet a *család* szóhoz kapcsolódóan csomagolópapírra! Legalább nyolc-tíz szót jelöljtek benne! A megbeszélés után karikázzátok be azokat a kifejezéseket, amelyeket a legtöbben lejegyeztetek! (Ha valamelyik hiányzik az ábrátokból, pótoljátok!)
5. Tanuld meg a verset!

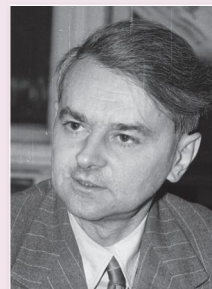

Kapcsolódó

1. Értelmezd a kifejezéseket: „*hömpölygő sugárban*”, „*elcsitulnék*”, „*csorogna a földre sárga fényem*”!
2. a) Próbálkozz meg te is a versírással! Kezdődjenek a versszakok így: Ó, *ha virág volnék; Ó, ha állat volnék; Ó, ha autó volnék!*
- b) Olvassátok fel egymásnak a leírtakat! Ki az, akinek az eredeti vers szótagszámát – 6-4-6-4-4-6-4-6 – is sikerült betartania?

WEÖRES SÁNDOR (1913–1989)

Költő, műfordító. Tizennégy éves korában jelentek meg első versei. Pályája során sok verset írt a gyerekeknek, feladatának tartotta, hogy megismertesse velük a költészet szépségét. Ezt tette a *Bóbita*, a *Ha a világ rigó lenne* című versesköteteivel is, amelyek igen népszerűek a gyerekek körében. Sok versét meg is zenésítették, műveinek ritmikussága szinte sugallja a dallamot.

1. Búzá-t vittem a malomba,
hej, de régen volt,
amikor még a Küküllőn¹
malom duruzsolt.
2. Megőröltem a búzámat,
lisztje, mint a hó,
Örült neki a ház népe,
kivált nagyanyó.
3. Sütött is az új búzából
olyan kenyeret,
illatára odagyűltek
mind a gyerekek.
4. Azóta is azt kívánom:
legyen a világ
olyan, mint a búza közt
a kék búzavirág.
5. Mindenkinek jusson bőven
illatos-fehér,
ropogósra süttöt, foszlós
nagyanyó-kenyér!

A kenyérsütéshez számtalan szokás kapcsolódott, az egyik szerint az új búzából az első kenyeret Szent István napjára sütötték. Ezt a **hagyományt** tudatosan ápolta nemcsak a kisebb közösség, hanem az egész nemzet is. **A hagyomány olyan szokás, ízlés, felfogás, amelyet egy közösség tudatosan ápol, és így biztosítja annak továbbélését. A nemzeti hagyomány már a nagyobb közösségben, a nemzet közösségében tovább élő, tudatosan ápoltság, ízlés, felfogás, illetve szellemi örökség.**²

Legyen szó felnőttől vagy gyerekről, aki Kányádi Sándor versének a címét meglátja – vagy meghallja –, egészen biztos, hogy jóleső érzések ejtik rabul.

Már magának a *nagyanyó* szónak különleges hangulata van, amely még a nagymama kifejezésnél is többet sejtet bizalmas és kedveskedő alakjával. A szóösszetétel másik tagja, a *kenyér* pedig nemcsak az emberi táplálékot jelöli, hanem magát az életet is. Jelentőségére a keresztény világ legismertebb imádsága, a *Miatyánk* szavai is rámutatnak: „*Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma*”. De számtalan szólásunkban és közmondásunkban is szerepel a kenyér szó.

¹ Küküllő: folyó Romániában, Erdélyben

² A *Magyar értelmező kéziszótár* (Akadémiai Kiadó, 2014) nyomán

Kányádi Sándor versében a lírai én egy gyermekkori emlékét beszéli el: ennek során a malomba vitt lisztből szinte a szemünk előtt lesz ropogós, illatos és fozlós kenyér. Az utolsó két versszak egyben a lírai beszélő kívánságát is megfogalmazza: szavai nemcsak magára a táplálékra, hanem a családi kapcsolatok fontosságára is rámutatnak.

Sokszor olvastad már a tankönyvben a lírai alany és a versbeli beszélő kifejezéseket. Azt is tudod már, hogy a lírai művekben **a lírai én (lírai alany) szólal meg közvetlen formában, általában egyes szám első személyben. A személyes érzelmeit, gondolatait fejezi ki, önmaga lelki folyamatairól és gondolatairól szól érzelmekkel teli és hangulatilag gazdag módon.** Ilyenkor nem a költő beszél hozzánk, a lírai én ugyanis egy elképzelt helyzetben szólal meg. **A lírai én nem azonos magával a szerzővel, a költővel,** még akkor sem, ha nagyon sok életrajzi elem, esemény található a versben.

Alsó tagozatos korodban már sokszor hallottad a **vers** és a **rím** fogalmakat is. **A vers az irodalmi nyelvhasználat egyik formája, többnyire ritmikus és rímes. A verssor a vers egységnyi része, ezek szabályos elrendezéséből jön létre maga a ritmus. A rím is a vers egyik jellemzője, az azonos vagy rokon hangzású szavak, szótagok meghatározott helyen történő összecsengése.**

Feladatok, kérdések

1. Melyik versszakban olvastál a következőkről? Írd a megállapítások betűjele mellé a versszakok számát! (Például: a) – 1.)

- A lírai alany egy régi emlékét idézi fel, amikor gyerekként a Küküllő melletti malomba búzát vitt.
- A búzából őrölt fehér lisztet a ház népe is nagy örömmel fogadta.
- A lírai alany megfogalmazza a kívánságát: olyan legyen a világ, „*mint a búza közt a kék búzavirág*”.
- Az új búzából sült kenyér illatára mind összegyűltek a gyerekek.
- A versbeli beszélő azt kívánja, hogy mindenkinek jusson „*illatos-fehér, ropogósra sült, fozlós*” kenyér.

2. Figyeld meg, mi idézi elő a verssorok összecsengését, mi adja ki a rímeket!

- Másold le az egyik versszakot, és jelöld az összecsengő sorvégeket azonos betűkkel! Mit tapasztaltál?
- Figyeld meg az azonos betűvel jelölt sorvégeket! Megegyeznek-e a magán- és a mássalhangzók?
- A táblázat segítségével nevezd meg, melyik rímfajta jellemzi Kányádi Sándor versét!

A rímfajta neve	Rímképlet	A rímek elhelyezkedésének módja
páros rím	a a b b	Az egymást követő verssorok párosával rímelnek.
keresztírím	a b a b	A verssorok keresztben rímelnek egymással, az első a harmadikkal, a második a negyedikkel.
bokorrím	a a a a	Több, egymás utáni sor rímel egymással.
ölelkező rím	a b b a	Az első és a negyedik sor ríme „átöleli” a közöttük rímelő sorokat.
félrím	x a x a	A verssorok számának csak a fele rímel egymással, általában a páros számú sorok.

Kapcsolódó

1. A *Magyar szinonimaszótárban* a *nagyanyó* szónak a következő rokon értelmű kifejezéseit olvashatjuk: *nagyanya, nagymama, nagymami, nagy(ka), mamika, öreganya, szüle, nyanya* stb.

a) Mutass rá, milyen hangulati különbség van a szavak és a *nagyanyó* szó között!

b) Foglald mondatba a szinonimák közül legalább hármat! Érzel-e hangulati vagy használatbeli különbséget a rokon értelmű szavak között? Indokold a válaszodat!

2. Párosítsd a szólásokat, közmondásokat azok jelentésével! Jegyezd le az összeillő párok betűjelét és számát!

a) *Megette a kenyeret javát.*

b) *Ki dolgozni nem szeret, nem érdemel kenyeret.*

c) *Maga kenyere van.*

1. A dologtalan ember azt az ételt sem érdemli meg, amit megeszik.

2. Túl van élete derekán, már nem fiatal ember.

3. Elköltözött a szüleitől, önállósította, függetlenítette magát.

3. Legalapvetőbb élelmiszerünk a kenyér, mely az életet, a megélhetést és az otthonot is jelképezi.

a) Nézz utána, melyik az az állami ünnepünk, amelyiken a nemzeti színű szalaggal átkötött kenyérrel fejezzük ki az élet és a haza összekapcsolódását!

b) A hagyomány szerint az új búzából az első kenyeret Szent István-napra sütötték. Melyik hónapunkat nevezzük ezért az új kenyér havának is?

4. Különböző hiedelmek éltek azzal kapcsolatban, mikor volt szabad kenyeret sütni. Búvárkodj a könyvtárban és az interneten az alábbi kérdésekben!

a) A hét melyik napján nem volt szabad kenyeret sütni?

b) Milyen jeles napokon tiltották még a kenyérsütést?

KÁNYÁDI SÁNDOR (1929–2018)

Erdélyi magyar költő, Nagygalambfalván született. A település a Nagy-Küküllő folyó partján terül el. A középiskoláit Székelyudvarhelyen végezte, majd a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem magyar irodalom szakán tanult. Tanári diplomájának megszerzése után különböző lapok munkatársaként, majd harminc éven át (1960-tól 1990-ig) a *Napsugár* című gyermeklap szerkesztőjeként dolgozott. A Digitális Irodalmi Akadémia alapító tagja, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja volt.

Verseit a gondolati és a formai gazdagság jellemzi, sok művét a helyi kötődés, az erdélyi táj jelene és múltja, növény- és állatvilága ihlette (*Csukástó, Az elveszett követ* stb.). Költészetének meghatározó témája az erdélyi magyar kisebbségi sors és az anyanyelv megtartó ereje.

Arany János: *Családi kör*

1. Este van, este van: ki-ki nyugalomban!
Feketén bólingat az eperfa¹ lombja,
Zúg az éji bogár, nekimegy a falnak,
Nagyot koppan akkor, azután elhallgat.
Mintha lába kelne valamennyi rögnek,²
Lomha földi békák szanaszét görögnek,
Csapong a denevér az ereszt sodorván,
Rikoltoz a bagoly csonka, régi tornyán.
2. Udvaron fehérlik szőre egy tehennek:
A gazdasszony épen az imént feje meg;
Csendesen kérődzik, igen jámbor fajta,
Pedig éhes borja nagyokat dőf rajta.
Ballag egy cica is – bogarászni restel –
Óvakodva lépked hosszan elnyult testtel,
Meg-megáll, körülnéz: most kapja, hirtelen
Egy iramodással a pitvarba³ terem.
3. Nyitva áll az ajtó; a tüzelő fénye
Oly hivogatólag süt ki a sövényre.
Ajtó előtt hasal egy kiszolgált kutya,
Küszöbre a lábát, erre állat nyújtja.
Benn a háziasszony elszűri a tejet,
Kérő kis fiának enged inni egyet;
Aztán elvegyül a gyermektársaságba,
Mint csillagok közé nyájas hold világa.
4. Egy eladó lány⁴ a tűzre venyigét⁵ rak:
Ő a legnagyobb s szebb... a hajnali csillag.
Vasalót tüzesít: új ruhája készen,
Csak vasalás híja... s reggel ünnep leszén.
Körül az apróság, vidám mese mellett,
Zörgős héju borsót, vagy babot szemelget,
Héjából időnként tűzre tesznek sokat:
Az világítja meg gömbölyű arcukat.

¹ eperfa: fekete vagy fehér színű gyümölcsöt termő fa; szedernek is nevezik

² rög: kisebb-nagyobb kemény földdarab

³ pitvar: a parasztháznak az a helyisége, amely az udvarról vagy a nyitott oldalú folyosószerű tornácról nyílik

⁴ eladó lány: eladósorban van; férjhez mehet

⁵ venyige: száraz szőlővessző

5. A legkisebb fiú kenyeret kér s majszol;
Üszköt¹ csóvál néha: tűzkigyókat rajzol.
Olvas a nagyobbik nem ügyelve másra:
E fiúból *pap lesz*, akárki meglássa!
Legalább így szokta mondani az apjok,
Noha a fiú nem imádságon kapkod:
Jobban kedveli a verseket, nótákat,
Effélét csinálni maga is próbálgat.
6. Pendül a kapa most, letevé a *gazda*;
Csíkos tarisznáját egy szegre akasztja;
Kutat az apró nép, örülne, ha benne
Madárlátta² kenyér-darabocskát lelne.
Rettenve sikolt fel, amelyik belényul:
Jaj! valami ördög... vagy ha nem, hát... kis nyúl!
Lesz öröm: alunni se tudnak az éjjel;
Kinálják erősen káposzta-levéllel.
7. A gazda pedig mond egy szíves *jó estét*,
Leül, hogy nyugassza eltörődött testét,
Homlokát letörli porlepett ingével:
Mélyre van az szántva az élet-ekével.
De amint körülnéz a víg csemetéken,
Sötét arcúak elsimulnak szépen;
Gondülő pipáját a tűzbe meríti;³
Nyájas szavu nője mosolyra deríti.
8. Nem késik azonban a jó háziasszony,
Illő, hogy urának ennivalót hozzon,
Kiteszi középbe a nagy *asztalszéket*,⁴
Arra tálalja fel az egyszerű étket.
Maga evett ő már, a gyerek sem éhes,
De a férj unszolja: „Gyer közelebb, édes!”
Jobb ízű a falat, ha mindnyájan esznek, –
Egy-egy szárnyat, combot nyújt a kicsinyeknek.
9. De vajon ki zörget? „Nézz ki, fiam Sára:
Valami szegény kér helyet éjtszakára:
Mért ne fogadnók be, ha tanyája nincsen,
Mennyit szenved úgyis, sok bezárt kilincsen!”

¹ üszök: parázsló végű fadarab

² madárlátta: mezei munkából vagy hosszabb útról maradékként hazavitt kenyér

³ pipáját tűzbe meríti: meggyújtja a pipát

⁴ asztalszék: alacsony, középen lyukas asztal

Visszajő a lyánka, az utast behíván.
Béna harcfi¹ lép be, *sok jó estét* kíván:
„Isten áldja meg a kendtek ételét is,
(Így végezi a szót), meg az *emberét* is.”

10. Köszöni a gazda: „Része legyen benne:
Tölts a tálba anyjok, ha elég nem lenne.”
Akkor híja szépen, hogy üljön közelébb –
Rá is áll az könnyen, bár szabódik² elébb.
Éhöket a nagy tál kívánatos ízzel,
Szomjukat a korsó csillapítja vízzel;
Szavuk sem igen van azalatt, míg esznek,
Természete már ez magyar embereknek.
11. De mikor aztán a vacsorának vége,
Nem nehéz helyen áll a koldus beszéde;
Megered lassanként s valamint a patak,
Mennél messzebbre foly, annál inkább dagad.
Beszél a szabadság véres napjairul,
S keble áttüzesül és arca felpirul,
Beszél azokról is – szemei könnyben úsznak –
Kikkel más hazába bujdosott... koldúsnak.
12. Elbeszéli vágyát hona szent földére,
Hosszu terhes útját amíg hazaére.
Néma kegyelettel függenek a szaván
Mind az egész háznép, de kivált a *leány*:
Ez, mikor nem hallják, és mikor nem látják,
Pirulva kérdezi tőle... *testvérbátyját*:³
Három éve múlik, hogy utána kérdez,
Még egy esztendőt vár, nem megy addig férjhez.
13. Este van, este van... a tűz sem világít,
Kezdi hunyorgatni hamvas szempilláit;
A gyermek is álmos, – egy már alszik épen,
Félrebillent fejjel, az anyja ölében.
Gyéren⁴ szól a vendég s rá nagyokat gondol;
Közbe-közbe csupán a macska dorombol.
Majd a földre hintik a zizegő szalmát...
S átveszi egy tücsök csendes birodalmát.

(1851)

¹ harcfi: harcos, honvéd, vitéz régies elnevezése

² szabódik: szabadkozik, udvariasan elhárít

³ testvérbátyja: eltűnt (elesett) vőlegénye

⁴ gyéren: ritkán

Weöres Sándor és Kányádi Sándor versében is meghitt családi kapcsolatokról olvashatunk, de az ő műveikben még nem ismerkedhettünk meg a család minden tagjával. Arany János *Családi kör* című költeményének már a címe is jelzi, hogy a versben a család több tagja is megjelenik előttünk.

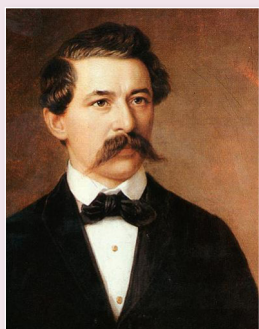
A költő **egyszerű boldogságot, egy érzelmes és derűs jelenetet** ábrázol a versben, melyet **idillnek** nevezünk.

A vers meghatározó **motívuma a tűz**. **Motívumnak nevezzük a visszatérő elemet, képet az alkotásban**. A tűz az irodalom egyik legismertebb, leggyakrabban használt jelképe. Ebben a versben újabb értelmet nyer: a tűz melege, hívogató fénye a bensőséges családi élet kifejezője.

A harmadik versszakban a tüzelő (tűzhely) derűs fénye indítja meg a gyermeki fantáziát is: vidám mese hangzik fel, tűzkigyók idézik a varázslatok világát.

A költemény világa harmonikus, megnyugtató, ennek megfelelő a szerkezete is. A ki-egyensúlyozott, nyugodt hangulatot erősíti a **keretes szerkezet**, az első és utolsó versszak kezdetének ismétlődése: „*Este van, este van...*”. A zárlatban (befejezésben) a tűz kialszik, mindenki elalszik, csak az egyre halkuló hangok: a macska dorombolása és a tücsök ciripelése töri meg időnként a békés nyugalmat.

A vers műfaja **életkép**. **Az életkép a mindennapi élet valamely jellemző helyzetét vagy alakját ábrázoló, sokszor lírai és epikai elemeket egyaránt magába foglaló verses vagy prózai alkotás**.

ARANY JÁNOS (1817–1882)

A magyar vers és nyelv egyik legnagyobb mestere volt. A *Toldi* (1846) című elbeszélő költeménye avatta ismert költővé, s tetete Petőfi Sándor barátjává. 1851-től majd egy évtizedig Nagykőrösön tanított, s ekkor keletkezett legtöbb balladája is. Öregkori műveit a Margitsziget fái alatt jegyezte le híres *Kapcsos* könyvébe. (Arany János részletes életrajzával és a *Toldi*val majd 6. osztályos korodban fogsz megismerkedni.)

◀ Barabás Miklós: Arany János portréja
(részlet, 1884, Magyar Tudományos Akadémia)

Feladatok, kérdések

1. Ismerjétek meg még részletesebben a verset a következő feladatok elvégzése során!

1. csoport

A falusi élet jellegzetes állatai tűnnek fel a költeményben. Csoportosítsátok őket, majd írtok egy-egy jellemző tulajdonságot is a nevük alá!

háziállatok			vadon élők	
név	név	név	név	név
tulajdonság	tulajdonság	tulajdonság	tulajdonság	tulajdonság

2. csoport

Gyűjtsétek össze:

- a) a családtagok arcjátékára, testtartására vonatkozó kifejezéseket;
- b) a szavaikat és cselekedeteiket felidézőket!

3. csoport

- a) Jelöljétek ki *epikus* (elbeszélő) és *lírai* (személyes érzéseket kifejező) részeket a költeményből!
- b) Olvassátok fel a hangulatuknak és az érzelmek hullámlásának megfelelően!

4. csoport

Az este legmeghittebb tevékenysége a közös étkezés.

- a) Mi lehetett az „egyszerű éték”?
- b) Milyen szokásrend szerint zajlott az étkezés?
- c) Melyik sor vált szállóigévé, azaz a mindennapi életben is gyakran használt szókapcsolattá?
- d) Miben különbözik egy 21. századi vacsora a költeménybelitől?

5. csoport

A külvilágból érkezett látogató megjelenése fordulatot jelent az este nyugodt menetében.

A 4. osztályos olvasókönyvben több elbeszélés is szólt az 1848–49-es szabadságharcról. Elevenítsétek fel a legfontosabbakat!

- a) Kik voltak a küzdő felek?
- b) Miért harcoltak a magyarok?
- c) Hogyan végződött a küzdelem?
- d) Értelmezzétek a kifejezést: „*béna harci*”!
- e) Hogyan fogadja a család a szegény vendéget? Mely szavak, kifejezések jelzik a kifelé is sugárzó szeretetet?

2. *Udvar – pitvar – ajtó – küszöb* – és már *benn* is vagyunk a házban.

Említs az idézett helyszínekhez egy-egy eseményt, történetet a vers szövege alapján!

3. Tanuld meg a versből a tanárod által kijelölt versszakokat!

1. Borozgatánk apámmal;
Ivott a jó öreg,
S a kedvemért ez egyszer –
Az isten áldja meg!
2. Soká nem voltam otthon,
Oly rég nem láta¹ már,
Úgy megvénült azóta –
Hja, az idő lejár.
3. Beszéltünk erről, arról,
Amint nyelvünkre jött;
Még a színészeztől is
Sok más egyéb között.
4. Szemében „mesterségem”
Most is nagy szálla még;
Előítéletét az
Évek nem szüntették.
5. „No csak hitvány egy élet
Az a komédia!”
Fülemnek ily dicséret
Kellett hallgatnia.
6. „Tudom, sokat koplaltál,
Mutatja is színed.
Szeretném látni egyszer,
Mint hánysz buk fenceket.”
7. Én műértő beszédit
Mosolyogva hallgatám;
De ő makacs fej! föl nem
Világosíthatám.
8. Továbbá elszavaltam
Egy bordalom neki;
S nagyon, nagyon örültem,
Hogy megnevetteti.
9. De ő nem tartja nagyra,
Hogy költő-fia van;
Előtte minden ilyes
Dolog haszontalan.
10. Nem is lehet csodálni!
Csak húsvágáshoz ért;
Nem sok hajszála hullt ki
A tudományokért.
11. Utóbb, midőn a bornak
Edénye kiürült,
Én írogatni kezdtem,
Ő meg nyugonni dült.
12. De ekkor száz kérdéssel
Állott elő anyám;
Felelnem kelle – hát az
Írást abban hagyám.
13. És vége-hossza nem lett
Kérdezgetésinek;
De nekem e kérdések
Olyan jól estenek.²
14. Mert mindenik tükör volt,
Ahonnan láthatám:
Hogy a földön nekem van
Legszeretőbb anyám!

(Dunavecse, 1844. április)

¹ láta: látott

² estenek: estek

Az országot járó Petőfi 1844-ben két hónapra hazatért szüleihez Dunavecsére. A szülők anyagi helyzete nagyon megváltozott az utóbbi néhány év alatt. A „jó öreg kocsmáros” tönkrement, vagyona elúszott, házuk is egyetlen szobából állt. Ezért ottléte alatt a költő a szomszédoknál lakott. Mikor hazaért, akkor sem szüleihez kopogtatott be először, mert félt apja haragjától. Hiszen öt évvel ezelőtt édesapja kitagadta, mert nem akarta a mészáros mesterséget folytatni. Most már megnövekedett önbizalommal állt apja elé, ugyanis júliustól már biztos jövedelem és állás várja a *Pesti Divatlap*nál: a folyóirat segédszerkesztője lesz.

▲ Petőfi szülőháza Kiskőrösön (ismeretlen festő alkotása)

A vers **műfaja életkép**. Családja megszokott életének – egy estének – a hangulatos, érzelmekben gazdag bemutatásával szinte személyes kapcsolatba kerülünk a költő szüleiével, és akaratlanul is azonosulunk az irántuk érzett szeretetével.

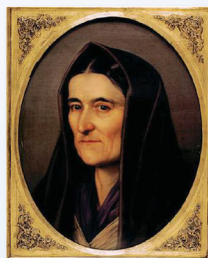
A vers nemcsak témaválasztásával, hanem őszinte, természetes hangvételével is különbözik a kortárs költők verseitől. A lírai én fokozatosan oldja fel a színészet iránt érzett apai haragot, majd bordalával sikerül is megnevetetni őt. Itt már érezzük, hogy elfogadják egymást. Az „utóbb”, az „erről, arról”, a „továbbá” már a könnyed, derűs hangvételtől árulkodik. **A témaváltással, az édesanyja megjelenésével megváltozik a hangulat. A játékosság helyett a gyöngédség és a mindenek fölötti szeretet kap hangot a verset záró vallomásban.**

Feladatok, kérdések

- 1. Állapítsátok meg a helyes sorrendet a szereplők versbeli tevékenysége alapján! „írogatni kezdtem”; „beszéltünk erről, arról”; „elszavaltam”; „borozgatánk”; „sokat koplaltál”; „jól estenek”; „hallgatám”; „állott elő”; „nyugonni dűlt”; „láthatám”
2. Érvelj az *Egy estém otthon* című mű ismeretében amellet, hogy az alkotás műfaja életkép! Mutasd be, miként van jelen a műfaj legalább két ismertetőjegye az adott műben!
- 📖 3. Csoportosítsátok a szereplőkhöz a felsorolt tulajdonságokat! (Egy-egy tulajdonságot több helyre is írhattok.)

Édesapa	Édesanya	A költő

kíváncsi, őszinte, megértő, ragaszkodó, kétkedő, szerető, elfogadó, makacs, boldog, igyekvő, ellenkedő, nyughatatlan

Ormai Petrich Soma:
Petőfi Sándor szülei ▶

1. Egész uton – hazafelé –
Azon gondolkodám:
Miként fogom szólítani
Rég nem látott anyám?
2. Mit mondok majd először is
Kedvest, szépet neki?
Midőn, mely bölcsőm ringatá,
A kart terjeszti ki.
3. S jutott eszembe számtalan
Szebbnél-szebb gondolat,
Mig állni látszék az idő,
Bár a szekér szaladt.
4. S a kis szobába toppanék...
Röpült felém anyám...
S én csüggttem ajkán... szótlanul...
Mint a gyümölcs a fán.
(Dunavecse, 1844. április)

▲ Orlai Petrich Soma: *Petőfi a szüleinél*
(Keresztény Múzeum, Esztergom)

A költő egy személyes élményét örökítette meg a *Füstbement terv* című versében: 1844-ben vándorszínészekkel járta az országot, és útját megszakítva kereste fel szüleit Dunavecsén.

Az ekkor keletkezett két verse közül az ***Egy estém otthon* című költeményében az édesapa alakja és kettejük kapcsolata nyert hangsúlyos szerepet. A *Füstbement terv* című művében az édesanyához fűződő érzései fogalmazódnak meg.**

A lírai beszélő a szüleihez tartva azon gondolkodik, milyen szavakkal fejezhetné ki háláját és szeretetét édesanyja iránt. Már a vers címe is elárulja, hogy tervei megfognak hiúsulni, elszállnak, a „füstbe mennek”. Meghatottságában egy szót sem tud szólni; a meghitt ölelés azonban minden szónál jobban kifejezi rajongó szeretetét édesanyja iránt.

▲ Orlai Petrich Soma: *Petőfi Debrecenben* (Petőfi Irodalmi Múzeum)

Feladatok, kérdések

1. Értelmezd a vers címét! Állapítsd meg, milyen kapcsolat van a költemény címe és a vers zárása között!
2. Igazold vagy cáfold a szövegből vett részletekkel az alábbi megállapításokat!
 - a) A vers 2. versszakában az anyai kar a régmúltra, a bölcsőt ringató kézre utal, ugyanakkor előrevetíti a találkozás pillanatában a boldog ölelést is.
 - b) Amikor a fiú meglátja az édesanyját, csak néhány mondat hagyja el az ajkát.
 - c) Az édesanya nagyon megharagudott a hallgatag fiúra. Szemére vetette, hogy „Néma gyerekek anyja sem érti a szavát”.
 - d) A költemény befejezésében a beszélő – aki foglalkozása révén biztosan jól ért az ékesszóláshoz – meghatottságában egy szót sem tud szólalni.
 - e) Minden sorban nyolc szótag van, a verssorok páros rímbe csendülnek össze.

Kapcsolódó

1. Hasonlítsd össze a vers nyelvezetét a ma használatos nyelvünkkel!
 - a) Mely szavak megértése okozott gondot? Miért?
 - b) Készítsd el a számodra még ismeretlen szavak magyarázatát, „lábjegyzetét”! Mindenképpen add meg a *látszék* és a *toppanék* szavak magyarázatát is! (Segítségére lehet a *Magyar értelmező kéziszótár* is.)
2. Kerültél már olyan helyzetbe, hogy az izgalom vagy a meghatottság miatt szólni sem tudtál? Ha igen, meséld el a helyzetet! (Persze csak akkor, ha szeretnéd azt megosztani a társaidkal.)

Petőfi Sándor: *Magyar vagyok*

1. Magyar vagyok. Legszebb ország hazám
Az öt világrész nagy területén.
Egy kis világ maga. Nincs annyi szám,
Ahány a szépség gazdag kebelén.
Van rajta bérc,¹ amely tekintetet vét
A Kaszpi-tenger² habjain is túl,
És rónasága, mintha a föld végét
Keresné, olyan messze-messze nyúl.
2. Magyar vagyok. Természetem komoly,
Mint hegedűink első hangjai;
Ajkamra fel-felröppen a mosoly,
De nevetésem ritkán hallani.
Ha az öröm legjobban festi képem:
Magas kedvemben sírva fakadok;
De arcom víg a bánat idejében,
Mert nem akarom, hogy sajnáljatok.
3. Magyar vagyok. Büszkén tekintek át
A multnak tengerén, ahol szemem
Egekbe nyúló kősziklákat lát,
Nagy tetteidet, bajnok nemzetem.
Európa színpadán mi is játszottunk,
S mienk nem volt a legkisebb szerep;
Ugy rettegé a föld kirántott kardunk,
Mint a villámot éjjel a gyerek.
4. Magyar vagyok. Mi mostan a magyar?
Holt dicsőség halvány kisértete;
Föl-föltűnik s lebúvik nagy hamar
– Ha vert az óra – odva mélyibe.
Hogy hallgatunk! a második szomszédig
Alig hogy küldjük életünk neszt.
S saját testvérink, kik reánk készítik
A gyász s gyalázat fekete mezét.
5. Magyar vagyok. S arcom szégyenben ég,
Szégyenlenem kell, hogy magyar vagyok!
Itt minálunk nem is hajnallik még,
Holott máshol már a nap úgy ragyog.
De semmi kincsért s hírért a világon
El nem hagynám én szülőföldemet,
Mert szeretem, hõn szeretem, imádom
Gyalázatában is nemzetemet!

(Pest, 1847. február)

Petőfi Sándor *Nemzeti dal* című verse már alsó tagozatból ismerős számodra, a költemény 1848. március 13-án keletkezett. A költőnek az ebben az időben született versei szinte krónikaszzerűen örökítik meg a forradalom és szabadságharc eseményeit. Buzdítanak a harc folytatására, és hirdetik, hogy a haza megvédése az életüknél is fontosabb.

A most olvasott *Magyar vagyok* című költeményt a forradalmi események előtt egy évvel, 1847-ben írta Petőfi. A vers szenvedélyes és személyes hangú megnyilatkozás, a hazaszeretet nyílt és őszinte kifejezése. A **lírai vallomás** örök érvényét erősíti, hogy a „*Magyar vagyok*” állítás nemcsak a címben, hanem mind az öt versszak elején megjelenik. Az őszinte hangú vallomás mellett Petőfi **forradalmi nézeteit** is megfogalmazza a versben, tehát a költemény **hazafias programvers is**.

A versből a beszélő **hazaszeretete** is megfogalmazódik, az érzést az 5. versszak záró sorai különösen szemléletesen mutatják: „*El nem hagynám én szülőföldemet, / Mert szeretem, hõn*

¹ bérc: magasba meredő hegycsúcs, szikla(csúcs)

² Kaszpi-tenger: a Föld legnagyobb tava, Európa és Ázsia határán helyezkedik el

szeretem, imádom / Gyalázatában is nemzetemet!” A költemény sorai már szinte önmagukban értelmezik is, mi a **hazaszeretet: az embernek a hazája, a népe, a nemzete iránti odaadása és ragaszkodása.**

Feladatok, kérdések

- 1. Válaszoljatok az alábbi kérdésekre!
 - a) Értelmezzétek a vershelyzetet! Ki a versbeli megszólaló? Ki(k)hez intézi a szavait?
 - b) Fogalmazzatok meg az egyes versszakok legfontosabb gondolatait!
 - c) Mondjátok el, mire büszke a lírai én a hazája történelméből!
 - d) Magyarazzátok meg, miért van jelen a bánat is a beszélő érzései között!
 - e) Miért emlegeti a „*gyász s gyalázat fekete mezét*”?
- 2. Válasszatok egyet a lírai alany által megfogalmazott kérdések, kinyilatkoztatások közül, és írjátok le! (Olyat is lejegyezhettek, amely a vers megismerése során bennetek fogalmazódott meg.) Az érveket osszátok két csoportba: érvek mellette, érvek ellene!

Kapcsolódó

1. Értelmezd a kifejezéseket, verssorokat!
 - a) „Nincs annyi szám, / Ahány a szépség gazdag kebelén.”
 - b) „Magas kedvemben sírva fakadok”
 - c) „Mi mostan a magyar? / Holt dicsőség halvány kísértete”

▼ Thorma János: *Talpra magyar!* (1903–1936, Thorma János Múzeum, Kiskunhalas)

„A vers tükör, melybe ha belenézek (beleolvasok), meglátom önmagam [...]. A vers önkítárulkozás, önkifejezés, az Én árnyalatainak fölvilantása” – írja Cseh Katalin¹ *Szabad gondolatok a versről* című írásában.

A vers azonban nemcsak az olvasójáról mutat tükörképet („meglátom önmagam”), nemcsak a verset író emberről („önkitárulkozás”) árul el sokat, hanem arról a korról, arról a történelmi időszakról is, amikor a vers keletkezett.

Nem véletlen, hogy a 19. században élt költő, **Arany János** *Családi kör* című művében épp a béna harcfi alakját örököltette meg a szegény sorsú, mégis boldog család körében.

A családi kapcsolatokról írt versek keletkezésük után akár több száz évvel is hasonló üzenetet közvetíthetnek olvasóik számára, mint annak idején a kortársaiknak. Gondolj csak Petőfi Sándor **Füsbement terv**, Weöres Sándor **Ó ha cinke volnék** vagy Kányádi Sándor **Nagyanyó-kenyér** című versére.

Más költemények azonban mást jelentettek a saját koruk olvasóinak, mint amit most nekünk mondanak. Az adott kor, a történelmi időszak hatása a versek keletkezésére nagyon sokszor megkérdőjelezhetetlen. Mindez persze egyáltalán nem jelenti azt, hogy a korábbi évszázadok művei ne lennének a mai kor emberei számára is tükrök, ne mutatnának nekünk is példát. Ilyen Petőfi Sándor *Nemzeti dal* című verse is, amelyet te is jól ismersz. A költemény ma nem hív közvetlenül fegyverbe minket, mégis a **haza iránti elkötelezettséget** és az ország függetlenségének a fontosságát **hirdeti számonkora**.

A versek írója arra is képes, hogy a lelkében lejátszódó folyamatokat szavakba öntve verssé formálja. Ebben a tankönyvi részben olyan verses formájú művekkel ismerkedtél meg, melyek a családról, az otthonról és a nagyobb közösségről, a nemzetről szólnak. Megbizonyosodhattál arról, hogy a művek között témájukban nem voltak éles határvonalak, hisz a család, az otthon és a nemzet szorosan összeforrtak, ezáltal elválaszthatatlanok egymástól.

¹ Cseh Katalin (1961–): erdélyi magyar író, költő

Táblázatba foglaltuk, mely versekkel ismerkedtünk meg az elmúlt órákon, és le is jegyeztünk róluk néhány fontos ismertetőjegyet. Válaszoljatok a művekhez kapcsolódó kérdésekre, és összegezzétek a megszerzett ismereteket!

A szerző neve	A mű címe	Műfaj, ismertetőjegy
Weöres Sándor	<i>Ó ha cinke volnék</i>	dal
Kányádi Sándor	<i>Nagyanyó-kenyér</i>	életkép, hagyomány
Arany János	<i>Családi kör</i>	életkép, tűzmotívum
Petőfi Sándor	<i>Egy estém otthon</i>	életkép
Petőfi Sándor	<i>Füstbement terv</i>	1844.
Petőfi Sándor	<i>Magyar vagyok</i>	dal, lírai vallomás

Feladatok, kérdések

1. a) Minden csoport húzzon egy-egy címet a fejezetben megismert művek közül! Milyen gondolatok, képek, érzések és hangulatok jutnak eszetekbe, ha a mű címét halljátok? Írjátok le közülük legalább ötöt!

b) Egészítsétek ki ezek alapján a táblázat hiányzó részeit is! Szerepel-e az általatok lejegyzett szavak között a táblázatban szereplő ismertetőjegy?

2. A megismert versek alapján említs címeket, amelyekben az alábbi családi kapcsolatok játszottak fontos szerepet! Írd le a vers címét, majd jellemezd a kapcsolatot néhány megállapítással!

Szülő és gyermek kapcsolata	Nagyszülő és unoka kapcsolata	Egyéb kapcsolat
-----------------------------	-------------------------------	-----------------

3. Párosítsd a meghatározásokat és az idézeteket a táblázatban olvasható verscímekkel!

a) „legyen a világ / olyan, mint a búza közt / a kék búzavirág”.

b) A költemény az elvágyódás és a visszatérés kettős érzését szólaltatja meg.

c) A vers lírai vallomás és hazafias programvers egyben.

d) Az életképben a tűz melege, hívogató fénye a bensőséges családi élet kifejezője.

e) A lírai beszélő a szüleihez tartva azon gondolkodik, milyen szavakkal fejezhetné ki háláját és szeretetét édesanyja iránt.

f) „a földön nekem van / Legszeretőbb anyám!”

4. A művek megismerése során tanultatok a dal és az életkép műfaji sajátosságairól is.

a) Lapozzatok először a tankönyv végére az *Összefoglalás az irodalomelméleti ismeretekből* részhez, és listázzátok a líra műneméről, valamint műfajairól tanultakat!

b) Milyen műfajokra ismertek a mondattörédekekből? Adjatok róluk szóban pontos meghatározást a *Fogalomtár* segítségével!

1. ... egyszerű érzelmeket, hangulatokat és gondolatokat fejez ki közvetlen ...;

2. ... a mindennapi helyzet valamely jellemző helyzetét ...;

3. ... a világos szerkezet, a zeneiség, a költői kifejezőeszközök ...;

4. ... lírai és epikai elemeket egyaránt magába foglaló ...

c) Mutassatok rá, miként azonosíthatók az adott műfaj sajátosságai a megismert költeményekben!

Család, otthon, nemzet – a mesék, a mondák és a mítoszok világában

A család, az otthon és a nemzet nemcsak a lírai alkotásoknak gyakori témája, hanem az epikai (elbeszélő) műveknek is. Azt már láthattad, miként **jelenik meg** ez a téma a versekben, egy **dalban** vagy akár egy **életképben**. A folytatásban arról is meggyőződhetsz, milyen jelentős szerepet kap a család, a haza és a nemzet a **mesékben**, a **mondákban** és a **mítoszokban**.

Nagyon sok mesét és mondát olvastál már alsó tagozatos korodban is. A folytatásban először felelevenítjük a korábban tanultakat, majd újabb epikai műfajokat ismerhetsz meg. Ezekben a történetekben a több ezer évvel ezelőtti korokba tekinthetsz vissza, egészen a honfoglalás előtti időkig. Az alkotások nemcsak **történelmünk legrégibb eseményeit örökítik meg**, hanem általuk **őseink hitvilágába is betekintést nyerünk**.

A mesék, a mondák és a mítoszok nagyon fontos szerepet töltenek be nemzetünk kultúrájában. De mit is jelent ez a kifejezés? **A nemzeti kultúra az adott nemzet által létrehozott anyagi és szellemi termékek összessége.** Anyagi termékeken érthetsz egy házat vagy akár egy gépkocsit is, amely kézzel fogható, jól körülhatárolható.

▲ Nemzeti kultúránk fontos része népviseletünk is

▲ A néptánc fontos szerepet játszik hagyományaink őrzésében

A nemzet szellemi termékei közé tartoznak az irodalmi művek, a művészeti alkotások és a zeneművek is. Ide tartoznak azok az irodalmi alkotások is, amelyeket ebbe a fejezetbe válogattunk. Mindegyik **epikai mű lesz. Ezekben az alkotásokban az elbeszélő egy történetet mond el a cselekmény, a szereplők és a környezet bemutatásával.** Már azt is tudod, hogy az **epikai művek formája főleg próza.** Ez jellemzi a meséket is, bár a prózai forma mellett verses mesék is vannak.

Látni fogod majd, hogy a monda és a mese sok tulajdonságban hasonlít egymáshoz, és azt is, hogy a mondának is vannak mesés elemei. Mi most mégis **elsősorban azt szeretnénk neked bemutatni, hogy a család, az otthon és a nemzet témája milyen sok alkotásban és műfajban van jelen.**

Miért szeretjük a meséket?

„A mesének különös tulajdonsága, hogy bár a hallgatóság tudja: »ez csak mese« – az első mondat után mégis elfogadja a sosem volt dologról szóló történetet, és a továbbiakban természetes minden, ami a mesehőssel történik. A mesékben a legbecsületesebb törvények uralkodnak. A jó mindig elnyeri jutalmát, a szegény, elnyomott legkisebb fiú a győzelmével nem él vissza, hanem segít szülein, gyakran még rossz testvéreinek is megbocsát. A jótett fáradtsága mindig megtérül. Ha útja közben önzetlenül segített valakinek, az viszont segít a legválságosabb pillanatban.

A rossz is biztosan megkapja méltó büntetését. A mesében az igazság törvényei vezérlik a mesehősöket. Titokzatos természetfeletti segítséget kapnak. Táltos ló repíti őket, varázsgyűrű segítségével óriások sietnek megmentésükre, győzhetetlen kard, sérthetetlenlenséget biztosító ing vagy vezényszóra ütlegető bot, a keresztanyától kapott két kicsi bocskor és ostor áll szolgálatukra.¹

Régen **élőszóban mesélték el** az emberek ezeket a történeteket, így terjedésük és fennmaradásuk is a **szájhagyományhoz kötődött**. A népmesék nagy része egy-egy (falu) közösségen belül született, ezért szerzőit megnevezni nem tudjuk. A mesélésre leginkább a késő őszi, illetve a téli hónapokban volt alkalom, amikor a mezőgazdasági munkák szüneteltek. A hosszú, nehezen telő délutánokon, estéken szívesen összegyűltek a falusiak egy kis tollfosztásra vagy kukoricamorzsolásra, no meg fonásra, szövésre, kelengyekészítésre.² Mindig akadt egy-egy jóbeszédű, gazdag fantáziájú mesélő, aki lekötötte a hallgatóság figyelmét.

Mit tudunk már a mesékről?

A mese csodás, hihetetlen, valószerűtlen elemekkel átszőtt, kitalált történet.

Szereplői és helyszínei a valóságból és a fantázia világából kerülnek ki. Cselekménye csodás vagy valószerűtlen elemekből álló események sorozata. A történet végén mindig a jó győz, a rossz pedig elnyeri méltó büntetését.

Eredet szerint lehet	
Népmese	Műmese
- népköltészeti alkotás - nem ismerjük a szerzőjét - közösségi alkotás - szájhagyomány útján, élőszóban terjed - szövege változik, sok változata van	- műköltészeti alkotás - szerzője ismert - egyéni alkotás - olvasásra szánt, nyomtatott formájú - szövege állandó

Forma szerint lehet	
Prózai formájú mese	Verses formájú mese

¹ Forrás: Kósa László – Szemerényi Ágnes: *Apáról fiúra*. Néprajzi kalauz, 1973, Móra Ferenc Könyvkiadó

² kelengye: a menyasszony ruhából és fehérneműből, ágyneműből stb. álló hozománya

Szeretnénk a segítségedre lenni a korábban tanultak felidézésében. Ezen az oldalon az alsós olvasókönyvedből – vagy épp a kedvenc mesekönyvedből – találsz néhány meserészletet.

Ismerd fel a rajzok segítségével, mely alkotásokból valók a szövegrészletek! Idézd fel velük a számodra már jól ismert mesei elemeket, a meseformulákat, melyek a **meseformálásban** nélkülözhetetlenek! Már tudod, hogy a **meseformulák a mesékben előforduló tartalmi és nyelvi elemek: mesekezdés, mesebefejezés, állandó nyelvi elemek és meseszámok.** Említs jellegzetes meseszámokat más mesékből is!

Azt is tudod már, hogy a **meseszám a mesékben gyakran megjelenő szám, amely például a szereplők, a próbatételek, a varázsszerek jelölésére szolgál.**

Holló úr ült a fatetőn
Csőrébe sajt volt, jókora,
S kit a jóillat csalt oda,
A róka szólt hízelkedően:
„Á, jónapot, te drága holló!
Mi szép vagy! nincsen is hozzád hasonló!
Nem tódítok, de hogyha hangod
Olyan, mint rajtad ez a toll, ó
Akkor a madarak között első a rangod.”
A holló erre rendkívül örül,
Torkán egy hangot köszörül,
Kitátja csőrét, földre hull a sajtja.
A róka felveszi és egyre hajtja...

(Fordította: Kosztolányi Dezső)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy molnárnak egy takaros, okos lánya, aki olyan okos volt, hogy hetedhét országra elment a híre. Meghallja ezt a király, odaizent, hogy van neki a padláson százesztendős kendere, fonja meg azt aranyfonalnak.

A leány erre visszaizen, hogy van nekik egy százesztendős sövénykerítésük, csináltasson a király abból aranyorsót, akkor szívesen megfonja az aranyfonalat, mert azt csak nem kívánja a király, hogy a drága aranyfonalat haszontalan faorsón fonja meg.

Tetszett a királynak a felelet. Megint izen a leánynak, hogy van neki a padláson egy lyukas korsója, foldozza meg, ha tudja.

Megint visszaizen a leány, hogy fordíttassa ki a király a korsót, mert az öregapja se hallott olyat, hogy a színéről foldoztak volna meg valamit.

Ez a felelet még jobban tetszett a királynak. Most meg már azt izente, hogy menjen el a leány őhozzá, de menjen is meg ne is; köszönjön is meg ne is; vigyen ajándékot meg ne is.

Erre a leány elkérte az apjától a szamarát, felült a hátára, és úgy ment a király elébe. Otthon egy galambot megfogott, két szita közé tette, és elvitte magával.

Mikor aztán a király elébe ért, egy szót sem szólt, hanem meghajtotta magát, aztán a galambot a szita közül elrepítette.

Volt egyszer egy¹ király és annak három fia. Volt a királynak egy almafája, amelyen aranyalmák termettek. Olyan különös fa volt az, hogy éjjel virágzott, s meg is ért rajta az alma minden éjjel. Így a király gazdagsága napról napra annyira szaporodott, hogy oly gazdag király nem volt az egész világon.

Egyszer azonban a király, amikor szokása szerint korán reggel kiment sétálgatni gyönyörűséges kertjébe, az aranyalmáknak csak a hűlt helyét lelte. Így történt ez másnap is, harmadnap is.

Összehívta a király erre az egész udvart, s kihirdette, hogy ha olyan emberrel találkozik, aki az aranyalmákat megőrzi, fele vagyonát neki adja.

Az öröknek sem kellett egyéb, odaállottak az almafához. De hiába volt minden, mert éjfél tájban mély álom ereszkedett rájuk, és alig múlt el negyedóra, mire felébredtek, az aranyalmák mind eltűntek. Egyszer azután a tanácskozásban felszólalt a három királyfiú, és megjelentették, hogy ők fogják őrizni az almát.

Legelőször is a legidősebb ment örködni. De vele is csak ugyanaz történt, ami a többivel.

A középső sem járt jobban.

Végre a legkisebb vállalkozott, Árgyélus királyfi. Legelőször is dohánnyal jól megtömött aranszelencét² dugott a zsebébe, így ült le az almafa alá.

A holdvilág szépen világított Árgyélus királyfi arcára, már érezni kezdte, hogy az álom össze akarja a szemét húzni, szippantott hát egy kis dohányt, jól megdörzsölte a szemét, nagyokat prüsszentett. Aztán másodszor is nagyot szippantott a dohányból, még egyszer megdörzsölte a szemét. Egyszer csak halk suttogást hallott. Feltekintett, hát a feje felett tizenkét holló³ látott repülni. Egyenest az almafához tartottak; a tizenharmadik⁴ holló mint vezér, elől repült. Árgyélus megkapta a tizenharmadik hollónak a lábát, s felkiáltott:

– Megvagy, tolvaj!

De midőn rátekintett, hát látja, hogy karja közt gyönyörű szép lány fekszik, aranyfürtjei eltakarják szép fehér vállát.

– Ki vagy te, szép tolvaj? – kérdi a királyfi. – Soha többé el nem eresztelek!

– Én Tündérszép Ilona⁵ vagyok – mondta a szép lány –, ezek a hollók pedig a lánypajtásaim. Mulatságból minden este iderepülünk, hogy az aranyalmákat leszedjük. De nálad nem maradhatok, pedig megvallom, hogy te vagy, akit soha felejtene nem lehet, mert csak téged szeretlek!

– Maradj nálam – kérte Árgyélus.

¹ „Volt egyszer egy...”: mesekezdés

² szelence: kisebb fedeles doboz

³ holló: nagy termetű, varjúféle madár. Általában az égi és a földi világ közötti közvetítő a mesékben

⁴ tizenharmadik: a 13 szerencsétlen szám a mesében. Előrevetíti a kedvezőtlen fordulatot

⁵ Tündérszép Ilona: a tündérek gyönyörűséges női mesei lények, akik az átváltozás és az eltűnés csodás képességével rendelkeznek

– Nem maradhatok – felelte Tündérszép Ilona –, de megígérem, hogy ezentúl mindennap el fogok jönni, de az almákat többé el nem viszem. Légy mindig itt, ha látni akarsz!

Ezzel nagy robajjal elrepült a tizenhárom holló.

Másnap az egész udvar nagy csodálkozására az aranyalmák mind megvoltak. A király homlokon csókolta a fiát. Árgyélus csak azt kérte az apjától, engedje meg, hogy tovább is őrizhesse az almafát.

Ki is ment minden éjjel Árgyélus királyfi örködni, hogy láthassa Tündérszép Ilonát.

De volt a király udvarában egy Vénbanya,¹ aki Árgyélus királyfit nagyon szemmel tartotta. A király is kezdett kíváncsi lenni, mi lehet az oka, hogy Árgyélus annyira szeret az almafánál örködni. Magához szólította hát a Vénbanyát, és így szólt hozzá:

– Látom, hogy Árgyélus királyfit te szemmel tartod. Vigyázd meg egyszer, mikor az almafánál örködik!

A Vénbanya úgy tett. Mikor Árgyélus az almafához ment örködni, a Vénbanya a bokrok mögé bújt. Másnap korán reggel már jelentette a királynak:

– Meglestem Árgyélus királyfit. Gyönyörűséges aranyhajú lánnyal láttam az almafa alatt ülni; holló képében jött az almafára, úgy lett belőle aranyhajú lány.

– Hazudsz, Vénbanya! – mondta a király. – Nem igaz!

– De úgy van az, felséges uram. Ha kell, holnap jelet is hozok arról, hogy igazam van.

Másnap este Árgyélus és Tündérszép Ilona megint egymással mulattak. Maguk sem tudták, hogyan történt, mélyen elaludtak mind a ketten. Ekkor előcsúszott a Vénbanya, és egy aranyfürtöt levágott² Tündérszép Ilona hajából, azután lassan elment.

Felébredt Tündérszép Ilona, sírni, jajgatni kezdett, felébredt erre Árgyélus is.

– Mi bajod van, kedvesem?

– Jaj, Árgyélus, élj boldogul, én téged soha többé nem láthatlak, nálad nem maradhatok; a házadban tolvajok laknak, nézd, aranyfürtjeimből egyet levágtak.

Ezzel megölelte Árgyélust, ujjáról egy gyűrűt³ vett le, és Árgyéluséra húzta.

– Neked adom – mondta –, erről akárhol megismerlek.

Ezzel összecsapta kezét, hollóvá változott és elrepült.

Másnap reggel a Vénbanya megmutatta az aranyfürtöt a királynak. Nagyon csodálkozott a király, és tüstént magához hívatta Árgyélus királyfit.

– Édes fiam, testvéreidet már mind kiházásítottam, megjött az idő, hogy téged is megházasítsalak; gazdag királylányt kerestem számodra, azt hiszem, nem lesz ellenvetésed.

– Kedves atyám,⁴ én meg fogok házasodni, de csak úgy, ha én választok magamnak feleséget. Már találtam is. Tündérszép Ilona lesz a feleségem!

A királynak nem tetszett a felelet, de bármint akarta is lebeszélni Árgyélust a kívánságáról, az nem engedett. Kardot kötött az oldalára, és elment, hogy Tündérszép Ilonát megkeresse. Az egész udvar gyászba borult utána.

Már majdnem az egész világot összejárta Árgyélus, de Tündérszép Ilonának még a nyomára sem talált.

¹ Vénbanya: kárt okoz Árgyélusnak és Tündérszép Ilonának

² „...egy aranyfürtöt levágott”: a hajfürt elvesztése a varázserő megszűnésével jár

³ gyűrű: a szerelmesek jegyajándéka. A hőst, Árgyélust így jelölik meg a mesében

⁴ „Kedves atyám...”: Árgyélus közli célját, és útnak indul

Egyszer egy kis házhoz jutott, a házban egy vén anyóra¹ talált. Illendően köszöntötte. A vén anyó széken ült, csodálkozva kérdezte Árgyélust:

– Hol jársz erre, ahol a madár se jár?²

– Öreganyám – mondta Árgyélus –, nem tudná nekem megmondani, merre lakik Tündérszép Ilona?

– Nem biz én, édes fiam, de talán ha hazajön az uram, a Nap,³ az mindenüvé odasüt, az talán meg tudja mondani. De bújj el, mert ha meglát, felfal!

Erre elbújt Árgyélus. Hazajött a Nap, belép a szobába, mindjárt kezdte:

– Pfű, pfű, anyó, emberhús, büdös!

Erre kimászott az ágy alól Árgyélus, s köszöntötte a Napot.

– Szerencséd, hogy szépen köszöntöttél – mondta a Nap –, másként felfaltalak volna! Tündérszép Ilonáról nem tudok semmit, de talán Hold bátyám tud felőle valamit.

Elment hát Árgyélus oda is. Ott is úgy járt, mint a Napnál. Az a Szélhez utasította.

Oda is eljutott, szépen beköszöntött, és a Széltől is megkérdezte, hogy nem tud-e valamit Tündérszép Ilona felől.

– Én – mondta a Szél – nem tudok semmit, de nem messze tőlem abban az erdőben lakik az Állatkirály,⁴ az talán tud valamit.

Ment, mendegélt újra Árgyélus, már egészen beesteledett, úgy, hogy majdnem semmit sem látott, felmászott egy fára, szétnézett, nem lát-e valahol világot. Csakugyan messze távolban észrevett egy kis világocskát, egy szép kastélyból szüremlett. Bekopogott, kinyílt az ajtó, és egy óriás jött elébe, akinek a szeme a homlokán volt.

– Jó estét, felséges király – köszönt Árgyélus –, nem tudnál te nekem Tündérszép Ilonáról valamit mondani, hol lakhat?

– Szerencséd, hogy úgy köszöntöttél, mint illik, másként halálfia lettél volna! Én az Állatkirály vagyok. Tündérszép Ilonáról nem tudok semmit, de talán az állataim közül valamelyik tud felőle valamit.

Ezzel egyet fűtlyentett, és az egész palota azonnal tele lett mindenféle állattal. Megtette a király a kérdést, de az állatok közül sem tudott senki semmit. Végre is előkullógott egy sánta farkas:⁵

– Én – mondta a sánta farkas – tudok Tündérszép Ilona felől valamit. A Fekete-tengeren túl lakik, ott törték el a lábamat.

– Nahát, akkor vezesd oda ezt a szegény királyfit – mondta a király.

A sánta farkas azonnal odaállt, hogy Árgyélus üljön rá. Így mentek száz meg száz eszten-deig. Egyszer csak letette a farkas Árgyélust.

– Már én tovább nem vihetlek, oda most már magad is eltalálsz, hisz nincs már messzire, csak száz esztendő kell még menni! – ezzel elbúcsúzott tőle, és elsántikált.

Ment, mendegélt Árgyélus tovább, egyszer csak egy völgyet látott, mely három hegygel volt körülvéve. A völgyben épp három ördög⁶ verekedett. Odament hozzájuk, és kérdezte tőlük, miért verekednek.

– Az atyánk meghalt, s maga után ezt az ostort, köpönyeget és a bocskort⁷ hagyta. Ez a köpönyeg olyan köpönyeg, hogyha magadra veszed, és aztán a bocskort a lábadra húzod, és

¹ vén anyó: segítő szándékú szereplő

² „Hol jársz erre, ahol a madár se jár?": állandó kifejezés a mesékben

³ Nap: a magyar népmesékben leggyakrabban férfialakban jelenik meg

⁴ Állatkirály: mesebeli óriás. Alakja és életmódja az emberhez hasonló. Gyakran a hős ellenfele, de itt segítője

⁵ sánta farkas: az a szereplő, aki elvezeti Árgyélust a keresett személyhez

⁶ ördög: a rossz, ártó szellem megtestesülése. A népmesékben a hős gyakran túljár az ostoba szereplők eszén

⁷ ostor, köpönyeg, bocskor: varázseszközök

ezzel az ostorral egyet csattantasz, és azt mondd: „Hipp-hopp! Ott legyenek, ahol akarok”,¹ ott vagy azonnal; ezen nem tudunk mi megegyezni. Nem tudjuk, kire mi jusson.

– No – mondta Árgyélus –, ha csak az a baj, majd elosztom én köztetek; hanem egyik hágjon fel erre a hegyre, a másik arra, a harmadik meg amarra!

Az ördögök felmentek a hegyre. Árgyélus pedig felvette magára a köpönyeget és a bocskort, az ostorral egyet csattintott, és azt mondta: „Hipp-hopp! Ott legyenek, ahol akarok, legyenek azonnal Tündérszép Ilonánál!”

Azonnal egy kristálytisza palota előtt termett.

Éppen kitekintett az ablakon Tündérszép Ilona egyik játszótársa, megismerte Árgyélust, beszaladt hangosan Tündérszép Ilonához:

– Itt jön Árgyélus!

Tündérszép Ilona azt hitte, hogy csak játszanak vele, pofon vágta a lánypajtását.

De jött a másik, a harmadik, a negyedik, a tizenegyedik, de úgy jártak mind a tizenegyen, mint az első.

Árgyélus bekopogott az ajtón. Egy öregasszony² jött ajtót nyitni. Nagy csodálkozással nézett Árgyélusra. Aztán a csodálkozása nagy örömmé változott.

– Jaj, de jó, hogy itt vagy, Árgyélus, legalább megszabadítod a királykisasszonyunkat! Most nem mehatsz be hozzá, most nem lehetsz vele, csak éjfél tájban, mert csak akkor járhat szabadon. Akkor, ha te háromszor megcsókolod, a Varázslónak nem lesz több hatalma rajta. Most éppen jókor jöttél, mert nincs itthon, másként halálfa lennél.

– Nem félek én tőle sem – mondta Árgyélus –, megvívok én vele!

Az öregasszony behívta Árgyélust, selyemágyat vetett neki, pompás vacsorát készített számára, aztán azt mondta:

– Minden éjjel eljön ide Tündérszép Ilona, ne aludj el!

De az öregasszony gonosz boszorkány volt. Volt egy sípja,³ melyet ha megfúj, akit akart, elaltatott vele. Most is kihúzza a sípot, elfordult és sípolt, és attól Árgyélus úgy elaludt, hogy azt sem tudta, hogy a világon volt-e valaha. Éjfél tájban eljött Tündérszép Ilona, meglátta a kedvesét, és felkiáltott:

– Ébredj fel, kedvesem! Ha háromszor megcsókolasz, megszabadulok a varázslattól.

De Árgyélus nem ébredt fel. Reggel azt mondja a vén banya:

– Itt volt Tündérszép Ilona, de te aludtál, mint a bunda.

Másnap is úgy történt, harmadnap is.

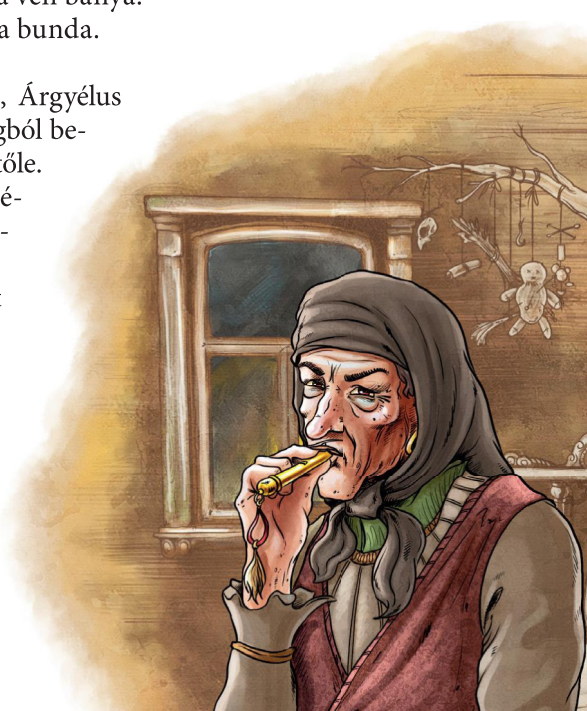
De egyszer, amint a Vénboszorkány elbóbiskolt, Árgyélus meglátta a nyakán a sípot. Leoldotta, és kíváncsiságból belefúj. Hát látja ám, hogy az egész cselédség elaludt tőle.

Ekkor tért észre, hogy azért aludt ő is olyan mélyen, mikor a vén banya sípolt. Most a maga nyakára akasztotta a sípot, és valahányszor a Boszorkány fel akart ébredni, ő mindannyiszor sípolt egyet. Így volt éjfélig.

¹ „Hipp-hopp! Ott legyenek, ahol akarok”: varázsigé. Segítségével és a varázseszközökkel Árgyélus Tündérországba ér

² öregasszony (gonosz boszorkány): a sötét erő, főként női megtestesítője. Rontó varázserővel bír, itt a hős ellenfele

³ síp: varázseszköz

Ekkor jött Tündérszép Ilona. Árgyélus háromszor megcsókolta, és azonnal az egész vár kivilágosodott,¹ minden ajtó felnyílt, a Vénboszorkány elsüllyedt.

De hogy másodszor megcsókolta volna Árgyélus Tündérszép Ilonát, előbb tizenegyszer pofon vágta.

– Ez azért van, mivel te tizenegy játszótársadat pofon vágta, mikor igazat mondtak.

– Megérdemlem – rebegte Tündérszép Ilona.

Ekkor Árgyélus karjába vette Tündérszép Ilonát, felhúzta a köpönyegét és bocskorát, ostorával egyet csattantott.

– Hipp-hopp! Ott legyenek, ahol én akarok, legyenek az apám várában!

Azonnal odarepültek egy szempillantás alatt.

Árgyélus hatalmas király lett,² Tündérszép Ilona hatalmas tündér; ha meg nem haltak, most is élnek.

(Magyar népmese – Illyés Gyula *Hetvenhét magyar népmese* című kötetéből)

Az az ősi vágyunk, hogy csodák történjenek velünk, a tündérmesékben válik valóra. Ezért **az egyik legkedveltebb, leggyakoribb mesefajta a tündérmese, vagy más néven varázsmese. Főszereplője rendkívüli képességű és bátorságú férfi, aki a varázseszközök és a csodák segítségével bármilyen akadály legyőzésére képes.** Csak így tudja elérni a célját, teljesíteni a vállalt feladatot.

A tündérmesék szereplői gyakran kapnak olyan neveket, amelyeknek a köznyelvben is van jelentésük.

A **beszélő név** jellemzi az adott szereplőt, bemutatja jellegzetes tulajdonságát, foglalkozását vagy eredetét. (Pl.: Tündérszép Ilona, Hüvelyk Matyi, Borsszem Jankó vagy a képen látható Nyakigláb, Csupaháj és Málészáj.) Ezen kívül a beszélő név hangalakjával is jellemezhet, például Hapci, Morgó.

A következő oldali táblázatban

látni fogod, hogy a meséknek a meseformulákon és a szereplőkön kívül

fontos eleme a helyszín is. Már tudod, hogy

a helyszín az eseményeknek a tere, ahol a mese cselekménye játszódik.

¹ „...az egész vár kivilágosodott”: a világosság a jó győzelmének a jele

² „Árgyélus hatalmas király lett...”: a főhős kitartásával elérte a célját

Mi kell a tündérmesékhez?

Szereplők		Szerepkörök	
Valóságos	Mesei	Főhős	Ellenség
Parasztok, szolgák, mesteremberek, katonák, bírók stb.	Tündérek, varázslók, boszorkányok, sárkányok, ördögök, törpék stb.	Útnak indul, teljesíti a próbát, győzedelmeskedik • Álhős: nincs varázseszköze • Útnak indító: elindítja a hőst • Segítőtárs: segíti a helyváltoztatást, átváltoztatja a hőst • Adományozó: varázseszközt ad • A keresett személy: királykisasszony	Üldözi a hőst, és megküzd vele. Jogtalanul követel

Helyszínek	
Valóságos	Mesei
Út, ház, palota, kunyhó, erdő, mező, tó, folyó stb.	Elvarázsolt kastély, Tündérország, Óperenciás-tenger, alvilág stb.

Ismétlődő tettek, cselekedetek	
Valóságos	Mesei
Születés, házasság, vándorút, halál, vadászat, párvialdal stb.	Próbatételek; csodálatos képességek, fegyverek, varázseszközök megszerzése; feltámadás stb.

Eszközök, tárgyak	
Valóságos	Mesei
Bútorok, szerszámok, ruhák, fegyverek stb.	Hétmérföldes csizma, varázsgyűrű, bocskor, ostor, köpönyeg, az élet vize stb.

Átváltozások	
A szereplők időleges vagy végleges átalakulása a mesében: ember ↔ kő, ember ↔ valamilyen állat stb.	

Meseformulák
Mesekezdet, mesebefejezés: „Egyszer volt, hol nem volt...”, „Élt valamikor régen...”; „Addig élték, míg meg nem haltak...” stb. Állandó kifejezések: „ment, mendegélt...”, „telt-múlt az idő...”, „hűlt helyét lelte...” stb. Meseszámok: három, hét, tizenkettő, száz stb.

Feladatok, kérdések

- 1. Készítsétek el a táblázat *Szereplők-Szerepkörök* címet viselő részét a füzetbe (csomagolópapírra, interaktív táblára)! Írjátok a felsorolt szereplőket a megfelelő helyre!
Árgyélus, Árgyélus bátyjai, a király, örök, 12 holló, Tündérszép Ilona, Vénbanya, vén anyó, Nap, Hold, Szél, Állatkirály, sánta farkas, 3 ördög, vén boszorkány
- 2. Árgyélus sok (7) helyszínen is megfordult hosszú vándorútja során, hogy szerelmét megtalálja. Készítsetek rajzokat ezekről csomagolópapírra! (Ne feledjétek, hogy a kezdő és a végső helyszín azonos!)
- 3. Mondjátok el röviden az egyes helyszíneken játszódó eseményeket!
- 4. A mesékben minden lehetséges, ezért a szereplők is bármeddig élhetnek. Így van ez ebben a mesében is. Számold ki, mennyi idő telhetett el az események kezdetétől a végéig!